

**KOMLÓI JÁRÁS
ESÉLYTEREMTŐ PROGRAMTERVE**

2015. 08. 18.

2015

A programterv Komló Város Önkormányzat megbízásából készült.

Programterv javaslat lezárva: 2015. augusztus 3.

Beérkezett észrevételek alapján javítva: 2015. augusztus 11.

Programterv véglegesítve: 2015. 08. 11.

Verziószám 0.3

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	5
1. Bevezetés	7
1.1. Az esélyteremtő programterv háttere és célja.....	7
1.2. Az Esélyteremtő programterv felépítése és módszertana.....	8
1.3. Az esélyegyenlőség társadalmi háttere	9
1.4. Az esélyegyenlőség jogi háttere.....	15
2. Helyzetelemzés	19
2.1. Földrajzi elhelyezkedés	19
2.2. Demográfiai helyzet.....	20
2.3. Gazdasági környezet.....	20
2.4. Komlói járás bemutatása számokban.....	23
3. Az esélyegyenlőségi program hátrányos helyzetű csoportjainak bemutatása	26
3.1. A mélyszegénységben élők esélyegyenlősége	26
3.2. A romák helyzete, esélyegyenlősége	26
3.3. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége	27
3.4. A nők helyzete, esélyegyenlősége	27
3.5. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége	28
3.6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége.....	29
3.7. Pszichiátriai betegek, illetve családjaik esélyegyenlősége	30
3.8. Gyerekek pszichiátriai ellátása.....	30
3.9. Lecsúsók, külterületen élők esélyegyenlősége.....	30
4. Helyi partnerség, önszerveződések, non és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalás	31
5. A járási esélyteremtő program (JEP) nyilvánossága	32
6. Járási Esélyteremtő Programterv stratégiája:.....	35
6.1. Jövőkép és küldetés.....	35
6.2. Járási szintű problémafeltárás a helyzetelemzés és a helyi esélyegyenlőségi programok felülvizsgálata alapján	36
6.3. Járási szintű megoldási lehetőségek, jó gyakorlatok és javaslatok	42

6.4. Járási Esélyteremtő Programterv stratégiájának prioritásai.....	51
6.5. Megvalósítás és legitimitáció.....	53
Mellékletek.....	55
Felhasznált irodalom	59

Vezetői összefoglaló

Komló Város Önkormányzat az Új Széchenyi Terv Államreform Operatív Program keretében **vissza nem térítendő támogatásban** részesült.

A pályázati projekt (ÁROP-1.A.3-2014 „Területi együttműködést segítő programok kialakítása az önkormányzatoknál a konvergencia régiókban”) megadja azt a lehetőséget a Komlói járás számára, hogy a jelenlegi **helyi esélyegyenlőségi programokat járási szinten felülvizsgálva, olyan járási esélyteremtő programtervet fogadjon el,** amely részben és egészben szolgálja a térségben élő esélyegyenlőségi célcsoport mindennapjait, számukra egységes megoldási lehetőségekkel szolgálhasson a járás egésze.

Ennek segítségével a járás települései olyan szakmai programterv birtokába jutnak, amely egyfajta **IRÁNYTŰKÉNT SZOLGÁL** az esélyteremtési irányok, a megvalósítási feltételek, illetve a konkrét lépések, közös tevékenységek meghatározásához. A járási szintű együttműködés **javítja a feladatok szervezésének, ellátásának minőségét és koordinációját, ésszerű költségfelhasználást** tesz lehetővé. Így jelentősen javulhat a költséghatékonyság, és a problémakezelés színvonala.

A megvalósítás lépéseéhez tartozik az együttműködések kialakítása, megerősítése és megállapodások kötése. Ezt számos egyeztetés és kerekasztal fórum követte a nyári időszakban, amelyen az érintett települések jelen lévő önkormányzati vezetői, munkatársai, több civil és non-profit szervezet, valamint vállalkozások vezetői, meghívott képviselői **osztották meg egymással és a programterv kidolgozóival tapasztalataikat, véleményüket és építő javaslataikat.**

Ezek figyelembe vételével készült el az **esélyegyenlőségi cselekvések járási szintű összehangolását** megalapozó **KOMLÓ JÁRÁS ESÉLYTEREMTŐ PROGRAMTERVE** (JEP), amely kitér a beavatkozást igénylő szakmai területek meghatározására és a megvalósítás legfontosabb prioritásaira. Most ennek a közös munkának az eredményét tartja Ön a kezében. A JEP elfogadása után kerül sor a Programterv **széleskörű kommunikálására** az ősszel megvalósuló esélyegyenlőségi rendezvényeken (roadshow, workshop) a települések önkormányzatai és civiljei számára. Ezek fókuszában a gyakorlati tennivalók állnak.

Köszönjük a közreműködők eddigi támogató hozzáállását és bízunk a közös munka sikerében, mert **együtt könnyebb.**

„Az ember nemcsak azért felelős, amit tesz,
ha nem azért is, amit nem tesz meg.”

PRÓTAGORASZ

„Egy ember nemcsak a tetteivel árthat másoknak, hanem a közömbösségével is,
és ebben az esetben is felelősség terheli őt.”

JOHN STUART MILL

1. Bevezetés

A minden ember számára egyenlő esélyeket biztosító társadalom megköveteli a társadalmi érvényesülést gátló akadályok elmozdítását. Valamint egy olyan társadalmi légkör, kultúra kialakítását is, amelyben a sokféleség, valamint a másság elfogadott és vallott normaként, értéként jelenik meg. Ezen elvárások alapján az ország – megyék, járások, települések – feladata a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése.

Az esélyegyenlőség biztosítása és előmozdítása jól elkülöníthető fogalmak, amelyek egyben egymást kiegészítő célokat jelölnek meg:

- Az esélyegyenlőség biztosítása olyan, általában passzív cselekedet, amely valamit lehetővé tesz az adott védett csoport számára is;
- Az esélyegyenlőség előmozdítása aktív cselekedet, melynek eredményeként a védett csoport tagjai valóban élni tudnak a számukra is nyitott lehetőségekkel.

Az esélyegyenlőség érvényesüléséről csak akkor beszélhetünk, ha mindkét cél egyszerre teljesül: az adott védett csoport tényleges résztvevővé válik.

1.1. Az esélyteremtő programterv háttere és célja

A Komlói Járás megbízásából és együttműködésével készült el a Komlói Járás Esélyteremtő Programterve, amelynek megvalósítására pályázati forrásból - *ÁROP-1.A.3-2014 „Területi együttműködést segítő programok kialakítása az önkormányzatoknál a konvergencia régiókban”*- kerül sor. A járási szintű együttműködés javítja a feladatok szervezésének, ellátásának minőségét és koordinációját, ésszerű költségfelhasználást tesz lehetővé, így jelentősen javulhat a költséghatékonyság és a problémakezelés színvonala. Az elkészülő programterv a Komlói Járás valamennyi (20) településére kiterjed.

Jelen programterv legfőbb célja egy olyan koncepció kidolgozása az Komlói Járás számára, amely megteremtheti a további „esélyteremtés” alapját, folyamatát, kijelöli **a főbb fókuszpontokat, stratégiai irányokat**, rámutat ezek előnyeire, és elemzi az előnyök kiaknázásához szükséges alapvető feltételeket.

Az esélyteremtő programterv elkészítésének további célja, hogy a járásnak legyen egy egységesen kidolgozott és elfogadott programterve az esélyegyenlőségi kérdésekre.

1.2. Az Esélyteremtő programterv felépítése és módszertana

Az esélyteremtő programterv tartalmazza a járási szintű helyzetelemzést. A helyzetelemzés célja annak megállapítása, hogy a járásban élő hátrányos helyzetű társadalmi csoportok a teljes lakossághoz viszonyítva milyen területi, jövedelmi, foglalkoztatási, képzettségi, szociális, lakhatási, egészségügyi mutatókkal rendelkeznek, és ezek alapján az adott járás milyen esélyegyenlőtlenségi problémákkal küzd.

Az esélyegyenlőség pozitív befolyásolásához megerősítő intézkedéseket kell kidolgozni, melynek stratégiai terve az esélyteremtő programterv. A program része a körültekintő, részletes helyzetelemzés, értékelés az alapelvek, célok meghatározása, a továbblépés lehetőségeinek megkeresése a partnerségi megközelítés lehetőségének számba vételével.

Az alkalmazott módszertan segítségével a járás települései olyan szakmai programterv birtokába jutnak, amely egyfajta iránytűként szolgál az esélyteremtési irányok, a megvalósítási feltételek, illetve a konkrét lépések, tevékenységek meghatározásához. A programterv készítése során alkalmazott **alapelvek** az alábbiak:

A. Primer és szekunder információk összhangja

A programterv kidolgozása során egyaránt érdemes támaszkodni a szekunder információkra (statisztikai adatok, korábban elkészült fejlesztési (HEP) koncepciók és programok), ugyanakkor azonban az elérhető szekunder információk, adatok primer információkkal való kiegészítése szintén indokolt.

B. Az érintettek bevonása – széles körű egyeztetés

A programterv kidolgozása során jelentős hangsúlyt fektetünk arra, hogy az érintettek, a járás önkormányzatainak, vállalkozásainak és civil szervezeteinek képviselői befolyásolhassák a tervezési dokumentum tartalmát, érdekeiket, elképzeléseiket megjeleníthessék. Ezt szolgálja a kísérő egyeztetési folyamat.

C. Gyakorlatorientált megközelítés

A programterv elkészítése során az elméleti megfelelés és a gyakorlati alkalmazhatóság egyszerre kerül figyelembevételre; törekszünk olyan programterv elkészítésére, amely a gyakorlatban is megvalósítható prioritásokkal rendelkezik, és alkalmas a közösség támogatására.

A helyzetelemzés során alkalmazott módszerek

Az alapelvek gyakorlati alkalmazását támasztják alá a fejlesztési dokumentumban nyomon követhető módszerek. A helyzetfeltáráshoz, illetve az abból levonható következtetések megalapozásához az alábbi konkrét módszereket alkalmaztuk:

- Országos, megyei és járási szintű háttéranyagok, koncepciók.
- Tervek, a Komlói Járással való kapcsolódási pontjaik.
- Egészségügyi és társadalmi adatbázisok összefoglaló helyzetértékelése.
- Szekunder információk összegyűjtése.
- A helyi esélyegyenlőségi programok (HEP) felülvizsgálata az önkormányzati beszámolók alapján.
- Kerekasztal résztvevőinek személyes tapasztalatai saját szakterületükön belül.
- Jó gyakorlatok feltérképezése.
- A járási esélyteremtő programterv első munkaváltozata (sablon) főbb pontjainak és prioritásainak véleményezése, javaslatok alapján való kiegészítése.

1.3. Az esélyegyenlőség társadalmi háttere

Egy társadalmat akkor tekintünk igazán egységesnek, ha az egyes társadalmi státuszokat nem választják el átjárhatatlan falak. Ha az egyik státusból át lehet jutni a másikba, ha lehetséges köztük a váltás, ha nincsenek olyan csoportok, amelyek totális mértékben ki vannak rekesztve az erőforrásokból, a különböző (gazdasági, politikai, kulturális, kapcsolati stb.) tőkéből, és ha – legalább valamennyire - az alacsony státuszú csoportok számára is elérhetőek a mások számára könnyen hozzáférhető javak.

A témakörrel kapcsolatos egyik probléma, hogy a kapcsolódó és napi szinten is használt fogalmak tartalma nem kellően tisztázott, így félreértésre ad lehetőséget.

Ezt elkerülendő az esélyegyenlőséghez köthető legfontosabb fogalmakat vesszük sorra azzal a céllal, hogy kialakítsuk azt a „közös nyelvet”, mely segíti a mélyebb összefüggések feltárását is.

Az **egyenlő bánásmód** elve a diszkrimináció, vagyis a hátrányos megkülönböztetés tilalmát jelenti. Ezen elv szerint emberek vagy embercsoportok között nem lehet indokolatlanul különbséget tenni. A jogi szabályozás fő kérdése, hogy mi minősül indokolatlan különbségtételnek, hogy ki köteles megtartani az egyenlő bánásmód követelményét, illetve annak megsértése hogyan szankcionálható.

A **diszkrimináció** modern használatban, olyan megkülönböztető bánásmód (cselekedet, tevékenység, kijelentés, elmulasztott tett, viselkedés), mely az egyén (személy) vagy a csoport esélyegyenlőségére hat. A hatása lehet negatív vagy pozitív, módszere pedig nyílt vagy burkolt.

A **pozitív diszkrimináció**, hátrányt csökkentő megkülönböztetés csoportra, személyre vonatkozó jogi, adminisztratív vagy egyéb segítséget jelent, melyre a csoport vagy személy valamilyen szempontból a többséghez képest hátrányos helyzete ad okot. Indítéka a domináns egyén vagy csoport együttérzése, megértés illetve a másik fél követelése vagy tiltakozása a gazdasági és társadalmi igazságtalanság ellen. Szándéka a szolidaritás, az embercsoportok közötti gazdasági vagy társadalmi igazságtalanság enyhítése, vagyis az esélyegyenlőség megteremtésére.

A pozitív diszkrimináció bizonyos esetben korlátokat állít főleg a domináns és esetleg a hátrányos helyzetben lévőknek, mégis az esélyegyenlőséget vizsgálva igazságosabb. Például ilyen egy alulképviselt csoport tagjainak segítése, részesülése az arányosság elvén (kvótával).

A **hátrányos megkülönböztetés**, diszkrimináció vagy negatív diszkrimináció az ösztönös (nem tudatos) vagy tudatos kirekesztő, megalázó cselekedet. Indítéka lehet a fölérendeltség (uralom, elsődlegesség, dominancia) megszerzése vagy megtartása az embercsoporton belül vagy csoportok között. Az egyenlő bánásmód elvével ellentétes eljárás. Általa létrejön az esélyegyenlőtlenség, amelyet a meglévő elsődlegesség, privilégium (pl.: aránytalan mentelmi jog, protekció vagy a protekcionizmus) bármelyike jellemez. Ürügye pedig a személy vagy embercsoport másiktól eltérő tulajdonságáról (másságáról) szerzett ismeret.

A negatív diszkrimináció szubjektív indokai:

EMBERTÍPUS	<i>Emberfajta szerinti megkülönböztetés, helytelen kifejezéssel fajok (faji) vagy rasszok szerinti megkülönböztetés.</i>
NEM	<i>Férfi és a nő közötti megkülönböztetés, például azonos munkáért különböző bér.</i>
ÉLETKOR	<i>Különösen pályakezdők és nyugdíjhoz közeli állampolgárok esetén, leggyakrabban a munkába való elhelyezkedéskor veszik figyelembe.</i>
GYERMEK	<i>Hátrányos megkülönböztetés különösen az oktatás, az egészségügy és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés területén az etnikai vagy társadalmi származása, vagyoni és jövedelmi helyzete, kora, cselekvőképességének hiánya vagy korlátozottsága, születési vagy egyéb helyzete miatt.</i>
FOGYATÉKOSSÁG	<i>Amikor érzékelhető a testi vagy értelmi fogyatékoság.</i>
TÁRSADALMI HELYZET	<i>Az egyén vagy csoport társadalmi helyzetének a társadalmi viszonyok hálózatában elfoglalt helye (iskolázottság, foglalkozás presztízse, jövedelem és tulajdon viszonyok) szerinti megkülönböztetése.</i>
NEMZETI VAGY ETNIKAI HOVATARTOZÁS	<i>A kisebbségben élő csoportok megítélése nemzetiség alapján, amely lehet más országhoz tartozás (pl. menekült, migráns bevándorló, kínai, német, szlovák...), vagy etnikai hovatartozás, amelynek tagjai a többségtől jelentősen eltérő közös kulturális identitással bírnak (anyanyelvvvel rendelkező romák, zsidók).</i>
VALLÁS	<i>A megítélés alapja a vallási hovatartozás, ill. vallásgyakorlás (például keresztény, Hit gyülekezete, Jehova tanúi, iszlám, buddhizmus, hinduizmus, krisna-tudat...).</i>
POLITIKAI NÉZET	<i>A politikai hovatartozás és vélemény-nyilvánítás alapján való megítélés (kormánypárti, ellenzéki).</i>

NEMI IDENTITÁS, SZEXUÁLIS IRÁNYULTSÁG	<i>Szexuális irányultságon vagy nemi identitáson (LMBT: lesbikus, meleg, biszexuális és transzneműek) alapuló diszkrimináció, zaklatás, kirekesztés, hátrányos megkülönböztetés különösen a foglalkoztatás, az oktatás, az egészségügy és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés területén.</i>
CSALÁDI ÁLLAPOT	<i>A családi állapot, gyermekek létszáma alapján való megkülönböztetés különösen a munkáltatóknál.</i>
KÜLSŐ MEGJELENÉS	<i>A külső és fizikai jegyek alapján való megítélés, ide tartozik valamilyen divat szerinti kirívó öltözék, frizura vagy ápolatlan megjelenés, fizikai állapot, túlsúly.</i>

A hátrányos megkülönböztetés viselkedésbeli hátterei a társas tanulás útján létrejött sztereotípiák.

A **sztereotípiák** olyan személyiség sémák, amelyek a gyors és hatékony adatfeldolgozást segítik elő. A köztudatban a sztereotípia fogalma negatív csengésű - sokszor tévesen azonosítják az előítélettel -, de agyunk számára nélkülözhetetlen információt osztályozó folyamat része. Az így meghatározott és elraktározott adatok azonban az egyénre kivetítve pontatlanok és ezért félrevezetőek lehetnek, viszont a sémák használata nélkül sokkal kevesebb információt tudnánk feldolgozni.

Néhány jellemző példa:

- Nemi sztereotípiák. Férfi-nő, apa-anyja szerepek jellemzői.
- Szexuális sztereotípiák. Hetero-, és homoszexuális megítélések
- Megjelenésre és kinézetre vonatkozó sztereotípiák. A kinézet alapján köztudatban lévő sztereotípiák. Pl.: „a szőke nők buták”, „a kövérek lusták”.
- Nemzeti és etnikai sztereotípiák Nemzeti hovatartozásra épülő sztereotípiák, mint például a „svájci precíz”, „az olasz vidám”, „az arab terrorista”, „a cigány lop”.
- Szakmákról szóló sztereotípiák. Különböző szakmákhoz társított sztereotípiák.

Az **előítélet** a tényeken, a hibás vagy merev általánosításokon alapuló, előre kialakított feltételezés, vélemény. Az előítélet a gondolkodás gazdaságosságra

törekvő tulajdonságának velejárója - mindenki él vele, ha nem is éppen az emberekkel kapcsolatosan, viszont nem azonos az előzetes ítélet fogalmával.

Az **önbeteljesítő jóslat**, ha az előítéleteinek megfelelően viselkedik valaki egy adott személlyel, vagy csoporttal hosszabb ideig, gyakori az a jelenség, hogy az adott egyén, vagy csoport nem tud máshogyan reagálni, mint amit az előítéletek sugallnak, és végül beteljesíti az elvárásokat.

A **pygmalion hatás** az előbbi fogalomhoz kapcsolódik szorosan az a kutatásokkal is alátámasztott jelenség, melyet oktatás terén vizsgáltak. E szerint a tanárok – nem feltétlenül tudatos – elvárásai és viszonyulásai diákjaik felé – nem feltétlenül tudatosan – olyan viselkedést eredményeznek, melyek megerősítik a diákokat vagy elbátortalanítják. Önbizalmukat megtámogatják vagy csökkentik, ami nagy hatással van iskolai teljesítményükre is.

Az **esélyegyenlőség** (vagy azonos lehetőségek) fogalma az emberi jogok általános felfogásán alapszik. Az emberek egyenlőségét hangsúlyozza nemre, fajra, nemzetiségre, korra, egészségi állapotra, társadalmi helyzetre stb. való tekintet nélkül. Az esélyegyenlőség azt jelenti, hogy nem elég kinyilatkoztatni, hogy mindenki egyenlő, hanem biztosítani is kell ennek az egyenlőségnek az ésszerű feltételeit. Minden embernek ugyanolyan lehetősége kell, hogy legyen szükségletei kielégítésére, törekvései és életcéljai megvalósításához. Az esélyegyenlőség tehát maga után vonja, hogy ahol az esélyek egyenlősége nem garantált, ott kompenzációs intézkedésekre van szükség.

Hogyan lehet ezen változtatni?

A hátrányos megkülönböztetés viselkedésbeli háttere társas tanulás útján jött létre, ugyanakkor nem meglepő, hogy a „nem” megkülönböztető magatartás is szintén társas tanulás útján jön létre. A legtöbb társadalom- és viselkedéstudományi tanulmány e témában a következő lehetőségeket vázolja fel:

Kontaktus hipotézis

Ezen gondolat képviselői szerint – és ezt számos kutatás is alátámasztotta –, **ha két egymással konfliktusban álló csoport tagjai kapcsolatba kerülnek egymással, jelentősen csökkenhet az előítéletek ereje.** Természetesen nem minden esetben. Van néhány feltétel, melynek teljesülnie kell hozzá:

- egyenlő státuszban legyen a két csoport;

- közös fölrendelt céljaik legyenek;
- az együttműködés feltételeinek megteremtése;
- továbbá, hogy a találkozást, kapcsolatépítést mindkét fél által elismert intézmények támogassák.

Egy ilyen találkozás során a feleknek lehetősége nyílik megismerni a másik csoport tagjának nézőpontját, történetét és személyes jellemzőit, amik mind csökkenthetik a túláltalánosított elgondolásokat. A Komlói Járás egyik településén sikerült ezt megvalósítani (lásd Liget település jó gyakorlata).

Ennek az egyik kiváló módszere az élő könyvtár, melynek megyén belüli megvalósulási formája a Főkefe ill. a fogyatékkal élők egyesülete által szervezett iskolai érzékenyítő programok jó gyakorlata. (Lásd 6.2. fejezet jó gyakorlatait.)

Az élő könyvtár-módszer eredetileg a kétezres évek elején Dániából indult kezdeményezés, amely a közvetlen találkozás és a személyes élmény módszerével küzd az előítéletek ellen.

Az élő könyvtár olyan, mint egy "hagyományos" könyvtár, azzal a különbséggel, hogy itt emberek a könyvek, és az olvasás egy rövid, 30-60 perces beszélgetés formáját ölti. Ezek a „könyvek” olyan csoportok tagjai közül kerülnek ki, melyekkel szemben negatív előítéletek élnek a társadalom széles rétegeiben, és amelyek ennek következtében könnyen válnak diszkrimináció áldozatává. (pl. romák, menekültek, zsidók, melegek, leszbikusok, transzneműek, hajléktalanok, fogyatékkal élők, stb.). Az "olvasás" során az "olvasók" – akik azelőtt talán soha nem találkoztak az adott csoporthoz tartozó személlyel – békés, biztonságos körülmények között beszélgetnek az élő „könyvek”-kel, és a személyes találkozásnak köszönhetően jobban megismerik a szóban forgó kisebbség életét, problémáit, örömeit.

Mozaik módszer

Ezt a módszert már igen régóta használják az oktatás területén (is), legfőképpen az előítéletek csökkentésére. A gyakorlatban való alkalmazás lényege, hogy a diákoknak csoportokba osztva kell megoldaniuk úgy adott feladatokat, hogy az csak egymással együttműködve lehetséges. Ezáltal pedig növekszik a kooperáció képessége, az egymásra figyelés és a másik elfogadásának a készsége.

Empátia fejlesztése

Sikerrel alkalmazták számos előítélettel szemben, a diszkriminált csoporttal kapcsolatos empátia fejlesztését. Annak a készségnek, képességnek a fejlesztését jelentette ez, hogy minél jobban bele tudják magukat képzelni a csoport tagjai a másik ember helyzetébe, érzéseinek, gondolatainak milyenségébe.

Tudatosítás, nyitottság, alternatív lehetőségek felmutatása, megkeresése

Az előítéletek, sztereotípiák nagyon gyakran nem tudatosan vannak jelen az életünkben és határozzák meg viselkedésünket. Emiatt is fontos szempont az előítéletes gondolataink tudatosítása. Természetesen önmagában ez csak az első lépés. Fontos következő lépés pedig azoknak a lehetőségeknek a megvizsgálása és számbavétele a sztereotípiáink kapcsán, melyek ellenérvekként szólhatnak, melyek alternatív magyarázatot jelenthetnek.

PC (ejtsd: piszi) kommunikáció

Amerikában indult az a mozgalom, mely a politikai korrektség elvét hangsúlyozza az emberek egymás közti kommunikációjában. Céljuk, hogy ne lehessen sértő módon megnevezni embereket, helyzeteket, állapotokat, tetteket.

1.4. Az esélyegyenlőség jogi háttere

Nemzetközi jog a diszkrimináció ellenes küzdelemben

Léteznek olyan nemzetközi jogi eszközök, amelyek igénybe vehetők mind egyéni jogsérelmek esetén, mind pedig akkor, ha egy civil szervezet megítélése szerint a kormányzat nem lép fel kellő hatékonysággal a hátrányos megkülönböztetés jelenségei ellen. Kiemelendő az ENSZ emberi-jogi intézményrendszere, az ENSZ égisze alatt számos emberi jogi tárgyú szerződés született, ezek 4 fő csoportja:

1. Általános kereteket jelentő szerződések és dokumentumok:

- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (csak ajánlás jellegű, de fontos - 1948-ban fogadták el)
- Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1976. évi 8. tvr. hirdeti ki nálunk)

- Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1976. évi 9. tvr.)

2. Diszkrimináció tilalmát kimondó szerződések:

- Faji megkülönböztetés kiküszöböléséről szóló egyezmény (1969. évi 8. tvr.)
- Apartheid tilalmáról szóló egyezmény (1976. évi 27. tvr.)
- UNESCO egyezmény az oktatási diszkrimináció ellen (1960. december)
- Nőkkel szembeni megkülönböztetés felszámolásáról szóló egyezmény (1982. évi 10. tvr.)

3. A menekültek, hontalanok és egyéb migránsok helyzetére vonatkozó rendelkezések

4. Specifikus helyzetű csoportokra és specifikus kérdésekre vonatkozó egyezmények:

- Egyezmény a gyermek jogairól (1989, 1991. évi LXIV. tv.)
- A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetés vagy bánásmód elleni egyezmény (1984, 1988. évi 3. tvr.)

Európai Unió jogi szabályozása

Az esélyegyenlőség egy olyan általános alapelv, amelynek leglényegesebb szempontjai az Európai Közösség alapító egyezményének 6. cikkelyében (tilalom nemzeti hovatartozás miatti diszkriminációról), valamint a 119.cikkelyében (a nők és férfiak egyenlő bérezése) vannak lefektetve. Ezek az alapelvek minden területen alkalmazandók, különös tekintettel a gazdasági, társadalmi, kulturális és családi életre. Ahhoz, hogy az esélyegyenlőség elve a gyakorlatban is érvényesülhessen, szükség lehet ún. pozitív megkülönböztető intézkedésekre is.

Az Amszterdami szerződés hatálybalépésével egy új, a diszkrimináció tilalmáról szóló 6/A. cikkely erősíti meg az esélyegyenlőség elvét. Ezen új cikkely célja, hogy a Tanács megtehesse a szükséges intézkedéseket mindennemű, a nembeli, a faji, az etnikai hovatartozáson, a koron, a vallási, a lelkiismereti, és a szexuális érdeklődésen alapuló diszkrimináció leküzdése érdekében.

Magyar jogszabályok az esélyegyenlőséghez kapcsolódóan

Az Irányelvek átültetését szolgáló Esélyegyenlőségi törvény alapjaiban reformálta meg a magyar diszkrimináció-ellenes rendszert. Egységessé tette a különböző

jogágak diszkrimináció-ellenes rendelkezéseit; bevezette a diszkriminációt megvalósító magatartások (közvetlen és közvetett hátrányos megkülönböztetés, megtorlás, szegregáció stb.) definícióit. Létrehozta a hátrányos megkülönböztetés ellen fellépni hivatott egységes hatóságot, az Egyenlő Bánásmód Hatóságot; kiterjesztette a bizonyítási teher megfordításának kötelezettséget szinte minden diszkriminációs ügyre; végül pedig, megteremtette annak lehetőségét, hogy a civil szervezetek a közérdekű igényérvényesítés keretében fellépjenek az olyan diszkriminatív megnyilvánulások ellen, amelyeknek nincs egyénileg azonosítható áldozata.

Az egyenlő bánásmód területét érintő legfontosabb jogszabályok:

- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról;
- 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól;
- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről;
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról;
- 2011. évi CXCIX. törvény - a közszolgálati tisztviselőkről;
- 2011. évi CXII. törvény - az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság Tanácsadó Testületének állásfoglalásai és jogszabály alkotási javaslatjai:

- 309/1/2011. (II.11) TT. sz. állásfoglalás az akadálymentesítési kötelezettségről;
- 309/2/2011. (III.25.) TT. sz. állásfoglalás az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. tv. hatályáról;
- 288/1/2010. (II.11.) TT. sz. állásfoglalás a 362/2004. (XII.26.) Korm. Rendelet 2009. október 1. napjától hatályos 14/B. §-ának eljárásjogi értelmezéséről;
- 288/4//2010. (VI.21.) TT. sz. állásfoglalás az európai uniós jog hatályosulásával kapcsolatos kérdésekről;
- 288/2/2010. (IV.9.) TT. sz. állásfoglalás az egyéb helyzet meghatározásával kapcsolatban;

- 384/5/2008.(IV.10.) TT. sz. állásfoglalás a zaklatás és a szexuális zaklatás fogalmáról;
- 384/4/2008. (III.28.) TT. sz. állásfoglalás a bizonyítási kötelezettség megosztásával kapcsolatban;
- 384/3/2008. (II. 27.) TT. sz. állásfoglalás a megtorlás fogalmáról;
- 384/2/2008. TT. sz. állásfoglalás az egyenlő értékű munkáért egyenlő bér elvéről;
- 2/2007. (III.23.) TT. sz. állásfoglalás az egyenlő bánásmód követelményéről a közoktatásban;
- 1/2007. TT. sz. állásfoglalás az állásinterjún feltehető munkáltatói kérdésekről;
- 10.007/2/2006. TT. sz. állásfoglalás arról, hogy a hitelintézetnek minősülő jogi személyeknek a hitelintézeti törvény hatálya alá tartozó jogviszonyaira kiterjed az Ebktv. hatálya;
- 10.007/3/2006. TT. sz. állásfoglalása az akadálymentesítési kötelezettségről;
- A Tanácsadó Testület jogszabály módosítási javaslata a fogyatékkal élőket érintő ésszerű alkalmazkodás követelményének kodifikálására;
- A Tanácsadó Testület jogszabály módosítási javaslata a munkaköri orvosi alkalmassági véleményekkel kapcsolatos jogorvoslati lehetőségekre vonatkozóan;
- A Tanácsadó Testület jogalkotási javaslata a házasság intézményének megnyitásáról a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű emberek részére.

2. Helyzetelemzés

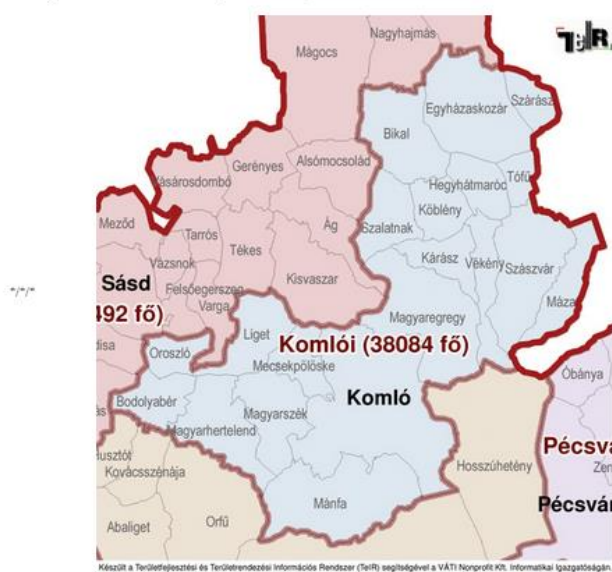
A Komlói Járást 20 település alkotja: Bikal, Bodolyabér, Egyházaskozár, Hegyhátmaróc, Kárász, Komló, Köblény, Liget, Magyaregregy, Magyarhertelend, Magyarszék, Mánfa, Máza, Mecsekpölöske, Oroszló, Szalatnak, Szárász, Szászvár, Tófű, Vékény. Területe 292 négyzetkilométer.

2.1. Földrajzi elhelyezkedés

A járás központja Komló, az egyetlen város a 19 község mellett. A Mecsek hegység északi oldalán található hegyes, dombos vidék. Jellemzője az elszórtan, a dombok között kialakult kistelepülések, amelyek lélekszáma 50 és 850 fő közötti, 3 település 1.000 fő feletti és Komló – járási székhely – 25.617 fő. Több „zsáktelepülés” is található a járás területén. Jellemzően dombos, erdős terület, úthálózata széttagolt, az egyes települések megközelítése nehézkes.

Komló Baranya megye északi, hegyes, dombos vidékén helyezkedik el hatalmas egybefüggő erdőségekkel. Éghajlatra a mediterrán hatás jellemző, napfényes órák száma magas, jelentős mennyiségű csapadék esik, az országban az egyik legcsapadékosabb terület. A terület termál- és ásványvizekben gazdag és az ország feketekőszén készletének 98%-a itt található.

Komló elhelyezkedése a Komlói járás térképén:

2.2. Demográfiai helyzet

A járásban jelenleg 37.211 fő lakik életvitel szerűen. A járásra is jellemző az az országos tendencia, hogy a szakképzett, illetve a főiskolát vagy az egyetemet végzettek elvándorolnak nagyobb városokba, vagy külföldre, illetve a fiatalok számának csökkenése és az időskorúak számának növekedése. A roma lakosság aránya településenként nagyon változó, 5% - 38 % között van. Sok az ellátásra szoruló személy, amelyet a tagoltság, a nehéz közlekedési viszonyok, a képzetlenség, és a kialakult életvezetési igénytelenség tovább nehezít.

A komlói járás 65%-a él Komlón. A már több ízben említett évtizedes bányászati tevékenységnek köszönhetően a szén mai napig is fontos szerepet játszik az itt élők számára. A bányászat a rendszerváltozás előtt kimagaslóan jó megélhetést biztosított, a bányák bezárásával viszont magas munkanélküliséget eredményezett. A rendszerváltással járó gazdasági folyamatok, a bányászat megszűnése demográfiai változást is eredményezett.

2.3. Gazdasági környezet

A járás gazdasági helyzete az utóbbi években először inkább romlott, mint stagnált. A közigazgatási, egészségügyi, oktatási centralizálások eredménye képen a foglalkoztatók száma egyre csökkent – a legnagyobb foglalkoztatók az önkormányzatok és intézményeik – a munkanélküliség egyre magasabb. Nagyon kevés vállalkozás tud megmaradni a térségben, ennek eredménye a munkahelyek számának csökkenése. A közfoglalkoztatás jelenti sok településen az egyetlen lehetőséget valamilyen szintű önellátásra.

Majd az utóbbi években javuló tendenciát mutatott a gazdasági helyzet: kevesebb gazdasági társaság szűnt meg, helyzetük megerősödött és a munkanélküliség csökkent a közfoglalkoztatásnak köszönhetően.

A Komlói Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztályának alábbi kimutatása részletesen tartalmazza a járási településeken a közfoglalkoztatottak számát:

Önkormányzat	2013 Start	2014 Start	2015 Start	2013 Hosszú 2014	Hosszú 2015	Hosszú	2013 Egyéb	2014 Egyéb	2015 Egyéb	össz. létszám
Bikal	4	7	7	37	23	3	8	0	0	89
Bodolyabér	18	8	10	12	12	5	12	0	0	77
Egyházaskozár	8	8	0	37	25	12	6	0	0	96
Hegyhátmaróc	1	0	0	15	11	3	3	0	0	33
Kárász	11	11	11	24	11	2	4	0	2	76
Komló	635	1005	830	951	581	251	630	135	0	5018
Köblény	9	5	0	32	19	8	12	0	0	85
Liget	31	32	31	51	39	0	16	6	0	206
Magyaregregy	23	34	26	13	11	0	14	0	0	121
Magyarhertelend	74	100	42	4	2	9	59	0	0	290
Magyarszék	68	63	48	46	24	9	10	0	0	268
Mánfa	38	28	36	51	35	7	37	3	0	235
Máza	24	6	0	68	51	16	12	0	0	177
Mecsekpölöske	32	26	27	55	51	3	31	0	0	225
Oroszló	6	14	30	16	16	8	2	10	0	102
Szalatnak	27	36	25	22	15	2	28	0	0	155
Szárász	2	0	0	18	13	3	1	0	0	37
Szászvár	37	81	45	75	62	25	65	2	0	392
Tófü	2	0	0	14	9	3	4	0	0	32
Vékény	13	20	20	9	2	0	2	0	0	66
össz. létszám	1063	1484	1188	1550	1012	369	956	156	2	

Az elmúlt néhány évben megalapított szociális szervezetek jelenthetnek egyes települések lakói számára kiutat, azonban külső – főleg kezdeti – támogatások nélkül nagyon nehéz elérni és meghaladni a fedezeti pontot az eredményességben. Kevés számuk és kellő gyakorlati tapasztalatok hiányában azonban működésükből messzemenő következtetéseket egyelőre nem lehet levonni.

A turizmus fejlesztése, a saját termelésből származó termények feldolgozása és értékesítése jelenthet esetleges gazdasági fejlődést. A közlekedési és ellátási

nehézségek miatt nagyipari termelés kialakítására nincs sok lehetőség, inkább 10 – 30 főt – Komló esetében ennél jelentősen magasabb, akár 150 főt is – foglalkoztató könnyűipari üzemek jöhetnek létre vállalkozások keretében. Ezen túlmenően az utóbbi időszakban koncentráció jellemzi a cégeket, kisebb termelő egységeiket megszüntetik és egy helyre – jellemzően a járás központi településére – vonják össze a termelést.

2.4. Komlói járás bemutatása esélyegyenlőségi szempontokból, számokban

Település	Lakosság (fő) 2014/2010	Öregedési index 0-14 év/65 év - %
Bikal	756/745	206 %
Bodolyabér	256/276	148 %
Egyházaskozár	810/831	172 %
Hegyhátmaróc	169/176	186 %
Kárász	350/356	171 %
Komló	25617/26453	146 %
Köblény	244/255	155 %
Liget	420/437	85 %
Magyaregregy	767/788	231 %
Magyarhertelend	670/692	146 %
Magyarszék	1087/1136	93 %
Mánfa	843/848	117 %
Máza	1284/1303	134 %
Mecsekpölöske	433/448	131 %
Oroszló	341/313	109 %
Szalatnak	345/375	186 %
Szárász	46/51	600 % (kis lélekszám)
Szászvár	2478/2539	161 %
Tófü	145/144	121 %
Vékény	150/151	na.

(adatok egy része becsült adat, ahol nem volt pontos statisztika és az arányok elég jó közelítéssel megállapíthatók voltak)

Házi segítségnyújtásban részesülők száma

Komló Térségi Integrált Szociális Szolgáltató Központ

Év	Települések száma	Ellátottak száma (fő)		Alkalmazottak száma (fő)	
		Komló	Vidék	Főállású	Társadalmi gondozó
2007	8	67	187	20	9
2014	16	134	398	33	25

Jelentősen megváltozott a gondozási igény, ami mérhető a gondozási napok (heti hány alkalommal) számával, vagy azzal, hogy milyen havi óraszámban veszik igénybe a szolgáltatást. Az utóbbi 3 évben megkétszereződött a napi gondozást igénylők száma. A havi gondozási óraszám is legalább a duplájára nőtt. Általában havi 13- 24 óra között mozog.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők száma

Komló Térségi Integrált Szociális Szolgáltató Központ

Év	Települések száma	Ellátottak száma (fő)		Alkalmazottak száma (fő)	
		Komló	Vidék	Főállású	Társadalmi gondozó
2007	3	30	10	4	2
2014	11	54	26	16	4

2015. évben:

- házi segítségnyújtásban 405 fő;
- idősek nappali ellátásában 52 fő;
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban 80 fő;
- étkezésben (Komlón) 128 fő;
- hajléktalanok átmeneti szállásán 24 fő

részesül.

A gyermekvédelemmel kapcsolatos adatok a Komlói Járásban

Az adatok járási vonatkozásban a 2012. december 31-i járáshoz tartozó települések változása miatt nem teljes mértékben összehasonlíthatók. Tekintettel arra, hogy

Hosszúhetény már nem a Komlói Járási Hivatalhoz tartozik, továbbá Oroszló és Bikal az új járási rendszer kialakítását követően került ide 2013. január 01-től.

Ideiglenes hatályú elhelyezés:

- 2014. évben 36 gyermek (járási adat);
- 2013. évben 21 gyermek (járási adat);
- 2012. évben 24 gyermek (Bikal, Oroszló adatai nélkül, Hosszúhetény adatait viszont tartalmazza);
- 2011. évben 18 gyermek (Bikal, Oroszló adatai nélkül, Hosszúhetény adatait viszont tartalmazza).

Nevelésbe vétel az adott évben:

- 2014. évben 34 gyermek (járási adat);
- 2013. évben 14 gyermek (járási adat);
- 2012. évben 31 gyermek (Bikal, Oroszló adatai nélkül, Hosszúhetény adatait viszont tartalmazza);
- 2011. évben 36 gyermek (Bikal, Oroszló adatai nélkül, Hosszúhetény adatait viszont tartalmazza).

A nevelésbe vétel fő oka:

- 2014. évben 24 gyermek,
- 2013. évben 9 gyermek,
- 2012. évben 20 gyermek,
- 2011. évben 22 gyermek esetében a szülői elhanyagolás

A szülői elhanyagolás után a gyermekek magatartási vagy beilleszkedési zavara szolgált a kiemelés okául, ez az ok azonban csak töredéke a fő oknak. A számok jól tükrözik, hogy a kiemelésre elsősorban **a szülők "funkcionális analfabétizmusa", helytelen életmódja miatt** kerül sor, a gyermek csak tünethordozóként jelenik meg.

Védelembe vett kiskorúak száma összesen:

- 2014. évben 84 gyermek;
- 2013. évben 88 gyermek.

Gondnokság alatt állók számának alakulása:

2014. évben 147 (járási adat);
2013. évben 156 (járási adat);
2012. évben 147 (Bikal, Oroszló adatai nélkül, Hosszúhetény adatait viszont tartalmazza);
2011. évben 135 (Bikal, Oroszló adatai nélkül, Hosszúhetény adatait viszont tartalmazza).

3. Az esélyegyenlőségi program hátrányos helyzetű csoportjainak bemutatása

3.1. A mély-szegénységben élők esélyegyenlősége

A mély-szegénység összetett jelenség, amelynek okai többek között társadalmi és gazdasági hátrányok, iskolai, képzettségbeli és foglalkoztatottságbeli deficitekben mutatkoznak meg, és súlyos megélhetési zavarokhoz vezetnek. A szegénység kialakulásának okai többek közt a rendszerváltást követően a munkahelyek megszűnésére, a munkanélküliségre, a munkaerő-piaci esélyek szűkülésére – nem kis részben az oktatás és képzés hiányosságaira -, a jóléti ellátások által kezelni nem tudott egyéni, családi válsághelyzetekre, a megfelelő ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz történő hozzáférés hiányosságaira vezethetők vissza. A járás települései e tekintetben illeszkednek az országos tendenciába: az állami munkahelyek (bánya, állami gazdaság) megszűnése a munkahelyek többségének megszűnését is jelentette.

A mélyszegénységben élők legnagyobb problémái közé a mentális problémák (hitetlenek, céltalanok), továbbá az alacsony jövedelmi szint, illetve az, hogy ezzel az alacsony jövedelemmel nem átmenetileg, néhány hónapig, hanem akár évekig, évtizedekig is számolniuk kell. Az alacsony jövedelem oka többféle lehet, ezek egyike az alulképzettség. A tartós munkanélüliek főleg az önkormányzat által folyósított ellátásokban, illetve a közmunkában bízhatnak. A járásban kevés munkahely van, amely foglalkoztatni tudná az eltérő szintű végzettséggel rendelkező lakosságot. Fő foglalkoztatóként az önkormányzatok szerepe erősödik a közmunka programok révén.

A hajléktalanság növekedése valószínűsíthető az eladósodásból fakadó nagyobb arányú lakásvesztés miatt.

3.2. A romák helyzete, esélyegyenlősége

A járás településein élő roma populáció száma eltérő, járási szinten azonban szükséges foglalkozni a romák esélyegyenlőségének problémakörével. A szegénységük oka és következménye a tartós munkanélküliség. A hátrányos helyzet generációkon keresztül átöröklődése jellemző. A mélyszegénységben élők egészségügyi állapota elmarad az országos átlagtól.

A digitális és a funkcionális írástudás hiánya akadályozza a munkanélküliek munkaerő-piacon történő elhelyezkedést. A szegregált lakókörnyezetben lévő, vagy szegregációval veszélyeztetett külterületi lakóhelyek leromlott állapotúak. Ezen Komló és Szászvár esetében is sikerült javítani uniós pályázati források igénybevételével.

3.3. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége

A család működését zavaró és akadályozó okok közül a családok anyagi helyzetéből, a család széteséséből, a nevelés, gondozás, törődés, szeretet hiányából adódó veszélyeztetettség megemelkedett. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma nőtt járási szinten.

Amennyiben a gyermekek korai fejlesztése nem oldható meg a települések oktatási intézményein belül, tovább irányíthatják őket a pedagógiai szakszolgáltatókhoz történő fejlesztésre. A szakszolgálat legközelebb a járásközpontban, Komló városában található. Ahol nem működik falugondnoki, tanyagondnoki szolgálat, ott a szülőknek nehézséget okoz a szakszolgálat igénybevétele.

A járásban élő kistélepülések gyerekeinek oktatáson túli iskolai szolgáltatásokra vonatkozó igénybevételét (szakkörök, sportolás, kulturális és szabadidős programok) szűkítik a rendelkezésre álló közlekedési lehetőségek. Sokat javult a helyzet a köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény azon módosításával, mely szerint az iskolában 16 óráig foglalkozásokat kell biztosítani. Az iskolarendszeren kívüli egészségfejlesztési, sport- és szabadidő és szünidős programokhoz való hozzáférés a járásban nem megfelelően megoldott, a falugondnoki szolgálatok nyújthatnak ebben segítséget.

Gyermekorvos a kis létszámú településekben nem található. A gyermekorvosi rendelés a kihelyezett felnőtt háziorvosi szakrendelés keretében történik heti 1-2 nap, sürgősség esetén az orvosi ellátáshoz való jutás nehézkes.

3.4. A nők helyzete, esélyegyenlősége

A tartós munkanélküliség aránya a nők esetében magasabb. A gyermekét egyedül nevelő, vagy több gyermeket nevelő család esetében a szegénység kockázata magasabb. A településeken élő nőket gazdasági szempontból a munkahelyek hiánya és a foglalkoztatási nehézségek különösen sújtják.

A településeken kevés foglalkoztatást nyújtó gazdasági, ipari, kereskedelmi munkalehetőség van, erre csak a közfoglalkoztatási munkaprogram ad lehetőséget. A kisebb településeken a közfoglalkoztatási munkaprogramon kívül más foglalkoztatási lehetőség nincs.

Munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatás a települések jelentős részében nincs. Legközelebbi bölcsődék Sásd, illetve Komló városában találhatóak, ám ezeket a településeken élők nem veszik igénybe, mivel a távolság miatt a kisgyermek és munka mellett nem összeegyeztethető, ezen kívül problémát jelent a hely túltelítettsége is, befogadást nem mindig tud vállalni. Ezért több önkormányzat is célul tűzte ki, hogy a már működő óvodán belül bölcsődei csoportot is indítana. Családi napközi igénye eltérő a járáson belül. A legtöbbször ezért három évig otthon maradnak GYES-en az anyukák, ez azonban túl hosszú idő, és ezért sokszor már nem térhet vissza régi munkahelyére, és a kihagyásra hivatkozva új munkahelyet is nehezebben talál. A munkáltatók pedig már figyelembe veszik, hogy gyermeke van, aki beteg lesz, otthon kell vele maradni, el kell érte menni korábban az óvodába, ezért nem foglalkoztatják.

Felnőttoktatás keretein belül a GYES-en, illetve GYED-en lévő anyukák csak a helyben szervezett oktatást tudják igénybe venni, bölcsőde, ill. családi napközi hiányában, valamint a közlekedési viszonyok miatt a Munkaügyi Központ által meghirdetett oktatásokra nem regisztrálnak, ezáltal csökkentve későbbi elhelyezkedési esélyeiket.

A nőket érő erőszak, családon belüli erőszak statisztikái az egyes települések önkormányzatainál nem ismertek. A krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások (anyaotthon, családok átmeneti otthona) járási szinten Komló városában érhetőek el.

3.5. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

Fogyatékos személy, aki érzékszervi - így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során.

Közszolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférésük lehetőségei korlátozottak. Az akadálymentes környezet a járásközpontban megfelelő, de a települések szintjén nem mindenhol.

Közlekedési nehézségek miatt az egészségügyi prevenciós szolgáltatásokat, a szűrővizsgálatokat a mozgásukban erősen korlátozott személyek kevésbé veszik igénybe, az ide történő eljutásuk (eljuttatásuk) megoldandó feladat.

Részükre a közfoglalkoztatás lehetőségei korlátozottak, fő foglalkoztatóik a Főkefe, a Kézmű Kft. és az értelmi fogyatékkal élőké a Habilitas Kft., de további lehetőségek feltérképezése szükséges.

A járás településein jellemzően a Komló Térségi Integrált Szociális Szolgáltató Központ gondozói segítik házi segítségnyújtás keretében a fogyatékkal élőket is. Az egyes településeken az egészségkárosodott személyek ellátásaiban részesülők számáról nincs tudomásuk. Nyilvántartási adataik ez idáig nem voltak hozzáférhetőek. A jövőben partnerségi programon belül javasolt, hogy felkerüljenek a partnerlistákra az esélyegyenlőség biztosítása érdekében.

3.6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége

Növekszik azon idős emberek száma, akinek a nyugdíja, nyugdíjszerű ellátása rendkívül alacsony, messze elmarad a mindenkori minimálbértől. A jelenleg Magyarországon működő foglalkoztatási rendszer nem kedvez a nyugdíjasok foglalkoztatásának, gyakori érvként hozzák fel, hogy a nyugdíjas egy aktív korútól veszi el a munkahelyet, másrészt nyugdíjasként nehéz úgy munkát vállalni, hogy az a nyugdíjat ne veszélyeztesse.

A morbiditási statisztikák rangsorában - a daganatok, keringési zavarok, szív- és érrendszeri megbetegedések, ízületi problémák - mellett a pszichés problémák a leggyakrabban előforduló betegségek. A folyamatosan növekvő életkor miatt az időskori demenciával élők számának emelkedése jellemző a járásra, ezt a mentális egészségromlást (demencia, mint időskori elbutulás) természetes folyamatként értelmezik a szociális területen dolgozó járási szakemberek a nemzetközi tendenciákkal összhangban. Elmagányosodás és elzárkózás jellemző rájuk. Az informatikai szolgáltatások iránti igény felmérése kevés helyen történt meg. Komló területén idősek ellátását nyújtó bentlakásos intézményében kb. 200-210 idős embert gondoznak a „Szent Borbála Otthon” Nonprofit Közhasznú Kft. 3 idősek otthonában, valamint Mecsekjánosi-pusztán is működik bentlakásos idősek otthona a Szoceg Kht. fenntartásában.

3.7. Pszichiátriai betegek, illetve családjaik esélyegyenlősége

A pszichiátriai ellátás beszűkülése, az esetszámok érzékelhető növekedése túlterheli, esetenként ellehetetleníti a támogató rendszer működését. A járás területén Máza településen pszichiátriai betegeket ellátó otthon nyújt a Szoceg Kht. fenntartásában 55 beteg számára ápolást és gondozást.

3.8. Gyerekek pszichiátriai ellátása

A gyerekek élethelyzetük romlása miatt egyre nagyobb figyelmet igényelnek, veszélyeztetettségük fokozódik. A gyors segítség feltétele a szakemberek iskolai jelenléte és az érintett korcsoporttal való kapcsolattartás. Az iskolai szintű szakpszichológusi támogatottság nem megfelelő. A gyermekkorú szenvedélybetegek között egyre nagyobb méreteket ölt a droghasználat mellett az informatikai függőség (mobil, net) is.

3.9. Lecsúszók, külterületen élők esélyegyenlősége

Járási szinten növekvő tendencia az életkörülmények romlása és eladósodás miatti kiköltözés a külterületeken és a nem lakóövezetben elhelyezkedő, eredetileg nem lakáscélú épületekbe való kiköltözés, ahol a minőségi közszolgáltatásokhoz, közműszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez való hozzáférés nehézkes.

Releváns probléma, hogy a külterületeken élőkéről (kiskertekbe kiköltözőkről) települési és járási szinten sincs megfelelő adat/információ. A 2000-es évek elején a megyeszékhelyről, Pécsről Komlóra az alacsony ingatlanárak miatt ugyan megindult a bevándorlás, de az utóbbi években már nem jellemző ez a folyamat. A bánya bezárása után megemelkedett a munkanélküli álláskeresők száma. Ezzel egyidejűleg az emberek nem tudták fizetni a lakás költségeit, ezért a kiskertes övezetekbe költöztek. Az itt élőkre kevésbé van rálátásuk a szociális szakembereknek, a jelzőrendszer nehézkesen működik a külterületeken.

4. Helyi partnerség, önszerveződések, non és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalás

A közösségi élet az önkormányzat és a helyi civil szervezetek, szerveződések aktív együttműködésén alapul. Az önkormányzatok által szervezett, évente megrendezett események szervezésében, lebonyolításában a civil szervezetek tevékeny módon közreműködnek, továbbá saját rendezvényeikkel, programjaikkal is színesítik a közéletet.

Az önkormányzatok e rendezvényeket, programokat anyagilag is támogatják.

A közösségi szolidaritás megnyilvánulása például a közösségi események megszervezésében való tevékeny, önkéntes és ellentételezést nem váró részvétel (pl. rendezvényszervezés, főzés, disznóvágás, szemétszedés, virágosítás stb.).

Az alábbi szervezetek egyértelműen jelezték részvételi szándékukat a járási szintű esélyteremtő programterv megalkotását és elfogadását célzó projektben:

- Új Nap KLUB,
- Szent Kinga Caritas Alapítvány,
- Komlói Nyugdíjas Egyesület,
- Mozgáskorlátozottak Baranya Megyei Egyesülete,
- Légúti Betegek Komlói Egyesülete,
- Belvárosi Nyugdíjas Nőklub,
- Komlói Diabétesz Klub,
- Komlói Vállalkozók Klubja Egyesület,
- Magyar Vöröskereszt Komlói Szervezete,
- Belső Tűz Egyesület,
- Nagycsaládosok Komlói Egyesülete,
- Nők a Hétköznapiakban Egyesület,
- Mecseki Bányászok Nyugdíjas Szakszervezete,
- Gesztenyési Asszonyklub,
- Komló Városért Alapítvány,
- Komlói Fekete Láng Érdekvédelmi Egyesület.

5. A járási esélyteremtő program (JEP) nyilvánossága

A járási esélyegyenlőségi program (JEP) elkészítése során az a tapasztalat volt a kiindulási alap, hogy könnyebb egy adott témát különböző szervezetekkel, intézményekkel megvitatni, könnyebb megoldási javaslatokat találni, ha van egy dokumentum, ami kiindulási alap lehet, ami hasznos adatokat, gondolatébresztő információkat tartalmaz.

Ennek jegyében született meg 2013-ban a helyi esélyegyenlőségi program, melyet a képviselő-testületi jóváhagyása után a helyi nemzetiségi önkormányzatnak, a helyi civil szervezeteknek, a helyben működő oktatási, nevelési intézményeknek meg kellett küldeni, hogy megismerhessék és véleményezhessék azt.

A JEP céljának ismertetése során került felszínre, hogy a résztvevők közül nem sokan ismerik a helyi esélyegyenlőségi programokat (HEP), a civil résztvevők sérelmezték is, hogy őket ezek kidolgozásába nem vonták be. Így általános tájékoztatást kaptak a HEP-ek kidolgozásának előzményeiről, a konkrét célokról, feladatokról, és a nyomon követés menetéről is. További problémát jelentett, hogy a civil szervezetek képviselői szerint az információáramlással is probléma volt.

Ezért különösen fontosnak tekintettük, hogy az eljárás során születő gondolatok, elképzelések, intézkedések a képviselő-testület elé kerüljenek, és bekerüljenek a program intézkedései közé. A járási esélyegyenlőségi program megvalósításának, megvalósulásának figyelemmel kísérése a járás feladata. Ennek érdekében szükséges, hogy időszakosan áttekintse a kitűzött feladatok elvégzését. Az áttekintés során ki kell kérni azon szervezetek véleményét is, akik a megvalósításban részt vettek, továbbá azokét is, akik - az általuk képviselt társadalmi csoporton keresztül - érintettek.

A helyi esélyegyenlőségi programok célcsoportjai a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésének előírása értelmében a következők voltak:

- mélyszegénységben élők,
- romák,
- gyermekek,
- nők,
- idősek,
- és fogyatékkal élők.

A járási szintű tapasztalatok megosztása során a fenti csoportokon felül megjelentek további hátrányos helyzetű célcsoportok, amelyek esélyegyenlőségének biztosítása járási szintű intézkedéseket tesz szükségessé. Ezek a mélyszegénységben élők mellett a

- lecsúszók, kiskertekben élők;
- hajléktalanok;
- pszichiátriai és szenvedélybetegek;
- pszichiátriai problémákkal küzdő gyerekek.

A többszörösen hátrányos helyzetű egyének/csoportok esélyegyenlőségének hátterében a romló társadalmi helyzet áll. Járási szinten prioritásként fogalmazódik meg a különösen veszélyeztetett célcsoportok (lecsúszók, romák, gyerekek) szociális, mentális és támogatáson alapuló tudatformálása, az iskolázottság igényének növelése, a munkaerőpiaci elhelyezkedést segítő programokkal a lecsúszás megállítása, saját jövedelmi és tulajdoni viszonyok javítása.

A Komlói járás településeinek esélyegyenlőségi beavatkozást igénylő területei a Helyi Esélyegyenlőségi Programok (HEP) járási szintű értékelése alapján a következők:

(Jelölések: X: releváns probléma; N: nem jelzett probléma; na.: nincs adat)

Települések		Esélyegyenlőségi célcsoportok és problémák										
	Lakosság (fő)	Gyerekek	Nők	Idősek	Mélyszegénységben élők	Etnikai kisebbség (romák)	Hajléktalanok	Lecsúszók, kiskertekben élők	Fogyatékkal élők	Pszichiátriai és szenvedélybetegek	Közlekedés, bejárás	Ellátás, szolgáltatásokhoz való hozzáférés

Komlói Járás Esélyteremtő Programterve

Bikal	756	X	X	X	X	N	N	na	X	na	X	X
Bodolyabér	256	X	X	X	X	X	N	na	X	na	N	X
Egyházaskozár	810	X	X	X	X	N	N	na	X	na	X	X
Hegyhátmaróc	169	X	X	X	X	N	N	na	X	na	X	X
Kárász	350	X	X	X	X	X	N	na	X	na	X	X
Komló	25617	X	X	X	X	X	X	X	X	X	N	N
Köblény	244	X	X	X	X	N	N	na	X	na	X	X
Liget	420	X	X	X	X	N	N	na	X	na	X	X
Magyaregregy	767	X	X	X	X	X	N	na	X	na	X	X
Magyarhertelend	670	X	X	X	X	X	N	na	X	na	X	X
Magyarszék	1087	X	X	X	X	X	N	na	X	na	X	X
Mánfa	843	X	X	X	X	X	N	na	X	na	X	X
Máza	1284	X	X	X	X	X	N	na	X	na	X	X
Mecsekpölöske	433	X	X	X	X	X	N	na	X	na	X	X
Oroszló	341	X	X	X	X	X	N	na	X	na	X	X
Szalatnak	345	X	X	X	X	N	N	na	X	na	X	X
Szárász	46	X	X	X	X	N	N	na	X	na	X	X
Szászvár	2478	X	X	X	X	X	N	na	X	na	N	N
Tófű	145	X	X	X	X	N	N	na	X	na	X	X
Vékény	150	X	X	X	X	X	N	na	X	na	X	X
Járási szinten	37211	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

A táblázat alapján megállapítható, hogy járási szinten a hajléktalanok kérdése – esélyegyenlősége – csak Komlón okoz problémát.

6. Járási Esélyteremtő Programterv stratégiája:

A JEP öt részből áll:

1. Jövőkép, küldetés.
2. Járási szintű problémafeltárás a helyzetelemzés és a helyi esélyegyenlőségi programok felülvizsgálata alapján.
3. Járási szintű megoldási lehetőségek és javaslatok (Az első két rész együtt értelmezendő. Az egyes alfejezetekben rögzítettek biztosítják, hogy strukturálisan és széleskörűen beágyazottak legyenek az esélyegyenlőség érdekében tervezett tevékenységek.).
4. A Járási Esélyteremtő Programterv stratégiájának prioritásai.
5. Megvalósítás és legitimáció.

6.1. Jövőkép és küldetés

A Komlói járás települései számára fontos az esélyegyenlőség megtartása és megóvása. Az esélyegyenlőség minden ember számára fontos érték. Megléte segíti, hogy mindenkinek esélye legyen jó minőségű szolgáltatásokra, az esélyegyenlőtlenséggel küzdő emberek előnyben részesítését az élet minden területén, függetlenül attól, hogy nő vagy férfi, egészséges vagy fogyatékossgal él, milyen a származása vagy az anyagi helyzete.

A járás számít a jövőben is a helyi civil szervezetek, a falugondnoki szolgálatok, a szociális hálózat és a családsegítők munkájára a közös emberi értékek (szolidaritás, szociális érzékenység, nemzedékek egymás mellett élése, kulturális sokszínűség) megőrzésében.

A járás fontosnak tartja a másokkal való együttműködést, mint a felzárkózást, és a kulturális, szellemi és helyi adottságokra épülő fejlesztési lehetőségeket. Így kiemelten értékeli a nemzetiségek (németek) és az etnikai kisebbségekkel (romák) való együttműködést egymás segítése érdekében, mert:

“Együtt könnyebb!” (közös mottó)

A járás településeinek közös küldetése, hogy a JEP helyzetelemzése alapján feltárt esélyegyenlőtlenségek csökkentésére közös erőfeszítéseket tegyen:

- Elsősorban a saját működésének összehangolása révén. Ennek érdekében feltárja és mozgósítja belső forrásteremtő képességeit (levelezőlista, közös adatbank, információáramlás segítése, célcsoportok tájékoztatása, stb.).
- Másodsorban más potenciális partnerekkel keresi az együttműködési lehetőségeket (szponzorok, alapítványok, befektetők, vállalkozások) további külső források előteremtése révén.
- Harmadsorban pályázati lehetőségekkel továbbra is élni kíván, hogy ez által további esélyteremtő megoldásokat biztosítson saját lakosai és a jövőbeli nemzedék számára.

6.2. Járási szintű problémafeltárás a helyzetelemzés és a helyi esélyegyenlőségi programok felülvizsgálata alapján

Általános felvetések és dilemmák

Az előítélet leküzdése komoly gond a kistelepüléseken és Komlói tekintetében is (romák, hajléktalanok). Az oktatás, hivatalok, egészségügy munkatársainak nagyfokú empátiájára van szükség. Amíg nem érzik a célcsoportok, hogy elfogadják őket, nem fognak együttműködni. Megfigyelhető, hogy minden területen társadalmi szintű előítéletesség van jelen.

Helyi szinten aránytalanul vannak jelen a pályázati forrásokból finanszírozható területek, valahol több a szükségesnél, máshol pedig hiány van. A Tanoda program működése nem oldja meg az alapvető problémát, mert elviszi a roma gyereket érettségiig, de utána nem tudnak elhelyezkedni.

Komplex megoldások szükségesek a roma gyerekeknek és szüleiknek is, probléma a céltalanság, kiúttalanság. Legyen munkahelyük és jövedelmük. Eljuthassanak a munkahelyükre. Nehéz megszólítani a romákat. Komoly problémát jelent az önellátási „kényszer” hiánya.

Egyik kitörési lehetőség az oktatás. A járás több településén hagyományos roma foglalkozásokat (pl. kosárfonó szakkör) szerveztek az érdeklődőknek, de

érdektelenség miatt elmaradt. Többségi elvárásként jelenik meg a járásban a roma integrálódás támogatása a hagyományőrzés mellett. A lehetőségek között szerepel a roma gyerekek bentlakásos szisztémában való kiemelése a megszokott környezetéből. Ennek felemás fogadtatása figyelhető meg a romák részéről, sok esetben nem engedik a gyereket az otthoni feladatai (kisebb testvérre vigyáz, takarít, stb.), a távolság, a közlekedési költségek miatt, továbbá a gyerekek családból való kiemelése nincs összhangban a roma kultúrával és hagyományokkal, családcentrikussággal.

Élethelyzet és jövedelmi viszonyok stagnálása

A szegénység számos társadalmi tényező által meghatározott, összetett jelenség. Okai között szerepelnek társadalmi és kulturális hátrányok, szocializációs hiányosságok, alacsony vagy elavult iskolai végzettség, munkanélküliség, egészségi állapot, a családok gyermekszáma, a gyermekszegénység. Az alacsony jövedelműek bevételeinek számottevő része a pénzbeli juttatások rendszereiből származik. Az inaktív emberek között nagy arányban fordulnak elő az alacsony iskolai végzettségűek, a megváltozott munkaképességűek és a romák.

A járásban tapasztalataink szerint a munkaerő-piacra jutás akadályai:

- az alacsony iskolázottság,
- a tartós munkanélküli létből fakadó motiváltsági problémák,
- a társadalmi előítélet jelenléte.

A romák zömmel alacsony képzettségűek, állásuk nincs. Sokukat bevonták a közfoglalkoztatásba, de a munkafegyelem és hozzáállás miatt egy részük kiesik a közmunkából. Kérdés, hogy a dolgozni nem akaró/nem tudó embereket mennyire lehet integrálni a szociális szövetkezetekbe. Milyen mintát nyújtanak saját gyerekeiknek?

Az egyéni felelősség leértékelődik. A közmunka jelentősen hozzájárul a közterület tisztán tartásához. Korábban a saját környezet (porták) rendbetétele (fűkaszálás, ház körül állatok ellátása) természetes volt. Mára a közterülettel egyáltalán nem foglalkoznak és az önellátás is jobban háttérbe szorult (konyhakerteket kevésbé tartanak fenn). Krumplit, hagymát termesztő, és tejjel foglalkozó vállalkozások megélnék a falvak bejárásával, miközben ezek

megtermelhetőek lennének az önellátás szintjén. Az ügyfelek sokszor nem csak szükség esetén – rendkívüli élethelyzetben – fordulnak az önkormányzathoz anyagi támogatásért.

Egyre gyakoribb, hogy a családtagok külföldre mennek dolgozni és az ottani keresetükből tartják fenn az itthoniakat.

Munkavállalás a közlekedési lehetőségek által meghatározott

A járás munkahellyel rendelkező lakosai a környező településekre járnak dolgozni 50 km-es körzetben (Bonyhád, Pécs, Komló, Nagymányok, Majos, Ófalu, Szekszárd). A munkahelyek egy része biztosítja a dolgozók részére a személyszállítást. Egyéb esetben a menetrend szerinti járatokkal közelíthetők meg a munkahelyek. Hátrány, hogy egyre kevesebb munkáltató járul hozzá a bejárás költségeihez, ezért többen nem kerülnek felvételre, illetve nem tudják állni azokat a plusz költségeket, amelyeket a bejárás róna rájuk.

A közlekedési helyzet romlása

Korábban a vasúti közlekedés jobb volt, ma napi 2-3 járat közlekedik, ami a munkavállaláshoz nem megfelelő, buszjárat a járási székhelyre (Komló) szintén ritkult, óriási hátrány a közlekedés megoldatlansága. Az ingázók máshol élve dolgoznak a helyi munkalehetőségek beszűkülése miatt, ún. „hetelnek”, számukra a vasárnapi bevásárlási lehetőség megszűnése legfeljebb Komló esetében probléma.

Nem mindenhol megoldott a tartós beteg, fogyatékkal élő gyerekek szállítása. Odafigyelés és nem pénzkérdés a családi parkolóhely létesítése (a fogyatékkal élők, kerekesszékesek részére) üzleteknél, bevásárló központoknál. Úttisztítás, hozzáférhetőség biztosítása szükséges a fogyatékkal élők közlekedéséhez. A betegszállítás is nehézkes: napokig tart a megszervezése, reggel viszik, este hozzák őket. A járás területén sok helyen működik falugondnoki, tanyagondnoki szolgálat, ami megoldást nyújt e problémára.

Lecsúszás és hajléktalanság veszélye

Az önkormányzat a lakosság eladósodottságával kapcsolatban nem rendelkezik teljes körűen adatokkal. Az egyes családok, személyek eladósodottságáról az általuk benyújtott kérelmek, és a hozzájuk csatolt melléletek nyújtanak felvilágosítást.

Releváns probléma, hogy a külterületeken élőkről (kiskertekbe kitköltözőkről) terleplési és járási szinten sincs megfelelő információ. Ezért esetenként az itt élők kimaradhatnak a meglévő szociális ellátó rendszerből, mert nem szereznek tudomást róluk az illetékes szervek.

A családokat érintő hajléktalanság a lakossági hitelek bedőlése miatt a jövőben valós problémaként jelentkezhet. Átmeneti megoldásként a Családok Átmeneti Otthonát lehet igénybe venni Komlón.

Közzolgáltatásokhoz való hozzáférés, ill. tájékoztatás hiányosságai

A települések hiányos információkkal rendelkeznek az egyes közzolgáltatásokhoz való hozzáférésről, mit például a prevenció és szűrőprogramokhoz (pl. népegészségügyi, koragyermekkor kötelező szűrésekhez) való hozzáférésről, a fejlesztő és rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférésről, a közétkeztetésben az egészséges táplálkozás szempontjainak megjelenéséről, a sportprogramokhoz való hozzáférésről. Járási szintű adatbázis nem áll rendelkezésre.

Az egészségügyi és szociális szolgáltatások nyújtásakor tapasztalt hátrányos megkülönböztetésről, az egyenlő bánásmód követelményének megsértéséről, vagy pozitív diszkriminációról (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások) az ellátórendszer keretein belül nincsenek helyi szinten rendelkezésre álló adatok. Járási szinten az írásbeli lakossági panaszok nyújtanak erről némi felvilágosítást.

Gyermekek problémái

A Komlói járásban a gyermeklétszám csökken, e tendencia megállítását célzó szűkös eszközökkel élnek egyes települések, a letelepedést, a helyben maradást ösztönző eszközökkel az elvándorlás lassítására. Az elszegényedő családokban a gyermekek ellátottsága romolhat, szükséges a gyermekvédelmi ellátórendszer további erősítése. Nagy segítséget jelent a köznevelési intézményekben biztosított ingyenes étkeztetés, tankönyv és a szociális nyári gyermekétkeztetés lehetősége.

Amíg voltak helyben iskolák, jobban szem előtt voltak a gyerekek, mára másik település iskolájába integrálták be őket. Így a gyerekek nem kiemelődnek, hanem inkább elvesznek a többiek között, háttérbe kerülnek.

Tanulságos az általános iskolás gyerekek magántanulói jogviszonyba kerülésének szülői indoklása (gyerekek kiközösítik egymást, előítéletesség). Iskolai háttér: az osztálylétszámok 30 fő körüliek, sok a hátrányos helyzetű, SNI-s gyermek.

Megjelenő új tendencia elsősorban roma környezetben, valamint a mélyszegénységben élők körében: a gyerekekre, mint „kereseti forrásra” (is) tekintenek.

Idősek egyedül

Települési és járási szinten is egyre több erőforrást kell biztosítani az időskori ellátásra, a demens, egyedül élő emberek igényeinek megfelelő egészségügyi és szociális ellátó rendszerbe való be-, ill. visszaemelésébe. Az idősek jelentős része visszavonulva, bezárkózva él, nem keresi a kapcsolatot másokkal. A nemzedékek közötti kapcsolat nehézségei jellemzőek járási szinten is. Gyakran válnak bűncselekmények áldozatává.

Nincsenek arra vonatkozó adatok, hogy az időskorúakat éri-e hátrányos megkülönböztetés a koruk miatt. Az önkormányzatok több esetben foglalkoztattak olyan személyt, akinek rövid idejű foglalkoztatás is elég volt ahhoz, hogy jogosultságot szerezzen valamilyen nyugdíjszerű ellátásra.

Foglalkoztatást segítő képzések kiaknázatlansága

A településeken visszaszorultak a foglalkoztatást segítő képzések az érdeklődés, illetve a motiváltság hiánya miatt.

A korábbi években megvalósult programokban a nők felülreprezentáltak voltak, köszönhetően annak, hogy többségben voltak a tipikusan női szakmát adó képzések.

A kisgyermekes nők a gyermekelhelyezési nehézségek miatt a más településen, járás székhelyén szervezett képzéseken többnyire nem tudnak részt venni.

Nők esélyei

Az egyes településen nincsenek olyan intézmények, melyeket krízishelyzetben a nők igénybe tudnának venni. Ilyen intézményeket jellemzően a környékbeli városokban,

Komlón, Dombóváron találunk, tekintettel arra, hogy fenntartásuk is csak a nagyobb települések számára kötelező.

A kisgyermekes édesanyák munkavállalását nehezíti a gyermekelhelyezés járási szintű problémája. Különösen nagy igény volna a nappali ellátás biztosítására 0-3 éves korú gyermekeknél. Az óvodák hosszított nyitva tartásának megoldása az ingázó munkavállalóként dolgozó szülők esetén komoly segítséget jelent.

Fogyatékkal élőkkel kapcsolatos hiányosságok

Még mindig vannak olyan települések, ahol a középületek, illetve munkahelyek nem akadálymentesítettek, nem megfelelő vagy nem az igények szerint rangsorolt akadálymentesítettség jellemzi azokat. További pluszfeladatok merülnek fel ezekkel kapcsolatban, mint például: az akadálymentesítés helyi tervezése, pénzforrások felkutatása, megfelelő szakértők, tanácsadók bevonása a tervezésbe, ilyen tartalmú forrásokra való figyelemfelhívás.

A fogyatékkal élők információkhoz és eszközökhöz való hozzáférése akadályozott. Járási szinten is szükségessé válik a különféle információs adatbázisok használatára való figyelemfelhívás, pályázatfigyelés, különleges képzettségű szakemberek bevonása, vagy saját állományban foglalkoztatottak továbbképzése.

Összegezve, a legsúlyosabb problémák járási szinten, amelyek megoldása elősegítheti az esélyegyenlőség megteremtését:

- Munkahelyek kevés száma.
- Tanodák működésének felfüggesztése, megszűnése.
- Tehetséges fiatalok (sport, tudás, művészet) elkallódása, a tömegközlekedés hiányosságai miatt.
- Szülői motiváltság hiánya.
- Középkorúak továbbtanulási, iskolába járási lehetőségeinek hiánya (elsősorban gyerekes nők esetében).
- Droghasználat terjedése már az általános iskolákban is.
- Drogforgalmazás elleni rendőrségi fellépés elégtelensége.
- Családban fogyatékkal élők iskolába járásának ellehetetlenülése.
- Funkcionális analfabétizmus növekedése.

- Életvezetési ismeretek hiánya, illetve a jelzőrendszer nem megfelelő működése a támogató rendszerek felé.
- Idős ellátás túlterheltségéből fakadó ellátatlanság.
- Roma népesség arányának gyorsabb növekedése.

6.3. Járási szintű megoldási lehetőségek, jó gyakorlatok és javaslatok

Munkalehetőségek teremtése

Potenciális munkáltatók, önfoglalkoztatást segítő lehetőségek feltárása. A térségnek nagyon fontos lenne a Máza határában fellelhető jelentős szénvagyon feltárására irányuló bányanyitás, amely az előrejelzések szerint 4-5 éven belül 3000 munkahelyet tudna biztosítani.

Javaslatok:

- Járási szintű lobbitevékenység, önkormányzatok együttműködése, rendszeres kapcsolattartása és tájékozódása az illetékes szervekkel, a potenciális befektetők megkeresése, önfoglalkoztatást segítő pályázati lehetőségek.
- Falusi turizmus fejlesztése (Kárász település pozitív példája).
- Kulcsos házak rendbetétele, működtetése.
- Szociális szövetkezetek kiszámítható támogatása, önfenntartásig.

Munkafegyelem a közfoglalkoztatásban

A járás fő munkáltatói lehetőségét a Munkaügyi Központ értékteremtő programjai által biztosított közmunka nyújtja. A bevont közmunkások kezdetben nem érzik magukénak a feladatot és fegyelmezetlen munkavégzés jellemzi őket. Több település jó gyakorlata a szigorú kontroll a napi cél elérése miatt, ha nem érik ezt el, kikerülnek a közmunkaprogramból. Fontos a mintakövetés szerepe és a következő magatartás munkáltatói részről. A Start program átmeneti segítséget nyújt, szociális szövetkezetekben tudnak dolgozni (ültetvények, erdők).

Javaslatok:

- Értékteremtő munkavégzés, amelynek látható eredménye van; a munkafegyelem újra tanítása megfelelő kontrollal és személyes példa követésével; új kompetenciák megtanulása (pl. járdaépítéshez betonelemek készítése a komlói jó példából kiindulva,

akadálymentesítési munkák); személyes részesedés az előállított javakból (pl. magok).

Együttműködés a civil szférával

A járási központban a civil szervezetek aktívak, az egyes településeken viszont eltérő intenzitással és hatékonysággal működnek. Komló Város Önkormányzat, mint a járás központja, pályázati lehetőségek biztosításával, rendszeres tájékoztatással és folyamatos párbeszéd fenntartásával segíti munkájukat. Számos civil szervezet önkéntes munkájával és adományok közvetítésével enyhíti a hátrányos helyzetű családok mindennapjait. A szolidaritás és felelősség mind a magánemberekben, mind a városban működő gazdasági szervezetekben jelen van. Jellemzően felajánlásokban, önkéntes munkában nyilvánul meg.

Javaslatok:

- A komlói jó gyakorlat kiterjesztése a járás kisebb településeire a civil szereplők hálózatának bővítésére, a hasonló területen működő civil szervezetek együttműködésének összehangolása, a középiskolák önkéntes munkavégzésre irányuló tevékenységének bevonása, a szociális háló kiterjesztésére a civil szervezeteken keresztül.

Családi szerepek újra tanulása

A korábbi években az inaktív munkaképes korú állampolgárok segélyből megélve motiválatlanná váltak a munkaerőpiaci elhelyezkedésre (a segély összege a minimálbér összegéhez közelített, így nem látták értelmét a munkavégzésnek). Ennek hatásai sajnos most jelentkeznek. Egyre több a természetbeni juttatás, a családgondozóval való közös bevásárlás a családi pótlékból, amely során a háztartás működtetéséhez szükséges eszközöket, alapvető élelmiszereket kapnak az érintettek. A vásárlás szempontjait és a takarékoskodási lehetőségeket is átbeszélnek közben. Ezt a többségük segítségnek tekinti, mert a nők egy része nem tud főzni, nincs gyakorlati ismeretük a háztartás vezetésében. Ez jó gyakorlat, csak időigényes.

Javaslatok:

- Szociális munka kiterjesztése a mindennapi élethelyzetekre, iskolák bevonása (környezetismeret, háztartásismeret) és civil szervezetekkel való együttműködés (főző tanfolyamok, kézimunka).

Romák integrálásának jó gyakorlata

Liget településen a lakosság harmada roma. A békés egymás mellett élésük alapja a megszokás és integrálódási szándék, az elfogadás, a közös határok felállítása, valamint bevonás közösségi rendezvényekbe és oktatási programokba. A roma nemzetiségi önkormányzattal kölcsönösen együttműködnek és anyagi támogatást nyújtanak. A roma mesterségek „visszahozását” saját forrásból finanszírozzák, a kosárfonó képzés szervezése folyamatban van 2015 őszén, ehhez a szükséges alapanyagot saját forrásból biztosítják (fűz telepítése). A gyümölcsfeldolgozó képzés megvalósult, saját termesztésű és a természetben adott termésekkel is (pl. csalán).

Sikeresen részt vettek az országos Mintakert és a Tiszta udvar, rendes ház programban. A szegregátumból beköltöznek a falu üresen álló házaiba (albérletbe, vagy vásárlás útján). A közfoglalkoztatottak többsége roma. Zömüknek ez az első munkahelye, nincs tapasztalata a munkaidő tartásában, munkaeszköz kezelésben, ebédszünetben, hozzáállásban. Közösen tanulják a munkafegyelmet.

A roma gyermekek esélyegyenlőségét segíti, hogy 2015 ősztől bölcsőde lesz a Mikrotelepülési program segítségével, ahol 6 településről hozhatják a gyerekeket (min. 5 fő legyen). Az iskolába való járás is szigorúan vett, szülői kikérővel sem engedik haza a gyerekeket. Pl. napközibe is kötelező járniuk. Védőnő és családgondozó is látogatja a családokat. A nyári étkeztetés is rendben működik állami támogatással és az önkormányzat beiskolázási támogatást nyújt.

A nők esélyegyenlőségét leginkább az oktatási programok segítik (zöldség- és gyümölcsfeldolgozás, brikettkészítés, közfoglalkoztatás). A gyümölcsfeldolgozás még közfoglalkoztatás keretében, jövőre már szociális foglalkoztatás formájában működik. Az egészséges táplálkozás programban való részvételük kapcsolódott a helyi termék promóciós programhoz (pl. helyi lekvárok készítése).

Javaslatok:

- Fenti gyakorlatok tanulmányozása, átvétele, tapasztalatcsere.

Lecsúszók és külterületen élők esélynövelése

A kiskertek nem minősülnek ugyan szegregátumnak, de az ott élők esélyegyenlősége a többi szegregátumban élőhöz hasonlóan sérül (idős, beteg elérése).

Javaslatok (a fizikai és technikai akadályok figyelembevételével):

- Segítségnyújtás: közlekedési eszközök támogatásával, jármű beszerzéssel és fenntartással, szociális munkásoknak közös használatú jármű krízis helyzetekre pl. robogó. Ezek biztosításával az ellátás több érintetthez és gyakrabban jutna el.
- Útépítés, járdaépítés a kiskertes övezetekben élőknek (beteg szállítása, postai kézbesítés a „postán maradó” szolgáltatás helyett).
- Nyilvános telefonok felszerelése segítségnyújtás miatt (térerő problémák miatt mobil nem mindenhol működik).

Mobil egészségügyi szűrővizsgálatok

Szűrővizsgálatok (szűrőbuszok) iránti igény van a kistelepüléseken, az egészségügyi ellátás nehéz hozzáférhetősége miatt. A szűrőbusz egy hétig van a településen, és az önkormányzat kisbusszal szállítja a kistelepülésekről az érintetteket, amely Joint Alapítványi támogatással valósult meg. Hatékonyságát jelzi, hogy 100 szűrésből 14 esetben diagnosztizálnak valamilyen problémát, míg normál esetben 100-ból 3 eset a jellemző.

Javaslat:

- További lehetőségek felkutatása.

Szabadidő és sportolási lehetőségek

Mecsekpölöske település nyári programjaiban szerepel a DÖKE által szervezett bicikliverseny, félmaraton, a Dr. Mátéka biciklitúra, mely mind a település lakóit, mind pedig a környéken élőket bevonja a sportolásba. Emellett Magyarszéken és Magyarhertelenden sportpálya és bicikliútvonal is vonzza a település lakosait, és a biciklisport szerelmeseit. A nyári szünidő alkalmával számos időpontban szerveznek gyermekek számára sportversenyeket.

Külön kiemelendő a Komló Térségi Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálat (a továbbiakban: Családsegítő Szolgálat) által szervezett, Komlón évek óta zajló

Focival a Drog Ellen elnevezésű kispályás labdarúgó bajnokság, amely minden nyáron 1 hétig tart, a résztvevő gyermekek a járás valamennyi településéről érkehetnek. A program az önkormányzat és a helyi vállalkozások támogatásával valósul meg, és a gyerekek utaztatása is megoldott a járás településeiről.

Szintén a Családsegítő Szolgálat szervezésében minden ősszel „Sétáló Ki Mit Tud” akadályversenyt rendeznek Komlón a járás 7-8. osztályosai részére, amelynek keretében helyi szervezetek (tűzoltóság, rendőrség, mentőszolgálat, családsegítő szolgálat, védőnői szolgálat, egyesületek, múzeum, könyvtár működésével ismerkedhetnek a gyerekek.

Komlón és Magyarszéken a nyári szünetben klub működik iskoláskorú gyermekeknek, ahol különféle szabadidős programokat kínálnak részükre (pl. kirándulások), de szükség esetén korrepetálással is segítik a gyengébb képességű gyermekeket.

Komlón a Közösségek Háza, Színház- és Hangversenyterem szervez már több éve nyári napközit, a visszajelzések és tapasztalatok pozitívak.

A fentiekén kívül Komló Város Önkormányzat Balatonmária-fürdőn is üzemeltet egy 50 férőhelyes gyermeküdülőt, amely a helyi köznevelési intézmények tanulói részére biztosít kedvezményes üdülési lehetőséget heti turnusváltásokkal a nyári szünetben.

Javaslat:

- Települések együttműködése a közös rendezvényszervezésekben.

Pozitív diszkrimináció formái

A pozitív diszkrimináció jó gyakorlatát jelző hátránykompenzáló juttatások közé tartozik:

Az általános iskolába járó gyermekek részére minden évben térítésmentes bérletet biztosítása a Dél-dunántúli Közlekedési Központ Zrt. járataira (Bodolyabér).

Karácsonykor a gyermekek részére karácsonyi műsor biztosítása mellett kis ajándécsomagot adása (Bodolyabér).

Közfoglalkoztatási munkaprogramban megtermelt terménymennyiség 30%-át biztosítja a foglalkoztatottak részére, mely nagy segítség a háztartás fenntartásához, a gyermekek egészséges étkezéséhez.

A hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek részére csomagosztás minden évben karácsonykor.

Települési támogatások biztosítása: Települési rendszeres szociális segély, lakhatási települési támogatás, települési személyszállítási díj támogatás, települési gyógyszer-támogatás, rendkívüli települési támogatás, települési szociális kölcsön, települési adósságkezelési támogatás, települési szociális tűzifa juttatás (Komló).

Javaslatok:

- Helyi lehetőségek és jó gyakorlatok járási szintű megosztása, járási adatbázis létrehozása a külső és belső források felhasználásáról.

Együttműködés más szervezetekkel

Együttműködés más szervezetekkel, a kisebbségi szervezetekkel (nemzetiségi, roma) és önkormányzatokkal. Célrányos pályázati lehetőségekkel az esélyegyenlőség növelése:

Német belügyminisztérium pályázatán kisbusz nyerése, mellyel az időseknek biztosított szociális étkeztetés során az étel házhoz szállítását oldja meg az önkormányzat (Bikal).

A közszolgáltatásokhoz való hozzáférés más településre a falugondnoki szolgálat segítségével.

Roma önkormányzatokkal való közös szervezésű programok anyagi támogatással.

Javaslatok:

- Jó gyakorlatok járási szintű megosztása.

Információáramlás fejlesztése és közös adatbázis kialakításának igénye

Az egyes településeknek az egészségkárosodott személyek ellátásaiban részesülők számáról nincs tudomásuk. Nyilvántartási adataik ez idáig nem voltak hozzáférhetőek. A jövőben partnerségi programon belül javasolt, hogy felkerüljenek a partnerlistákra az esélyegyenlőség biztosítása érdekében.

Fogyatékkal élők rehabilitációs lehetőségeinek, helyszíneinek, a szolgálatok feltérképezésének igénye megvan.

A tanyagondnoki szolgálatok segítik az arra rászoruló lakosokat abban, hogy hozzájussanak a megfelelő szakorvosi ellátáshoz, vagy hogy más ügyekben segítséget kapjanak. A családsegítésről a Családsegítő Szolgálat gondoskodik, a házi segítségnyújtást a Komló Térségi Integrált Szociális Szolgáltató Központ látja el.

Javaslatok:

- A járási szintű adatbázis kialakításához szükséges külső és belső források feltérképezése.
- Szervezett, összehangolt kommunikáció adott területen a hivatal, az intézmények, a civil szervezetek közreműködésével.
- Szervezetek közötti információáramlás fejlesztése.

Az önkormányzatok és iskolák együttműködésének erősítése

Közös kapcsolódási pontok lehetnek:

Közérdekű közösségi munka (középiskolások 50 órás programja) fiatalok bevonása az idősellátásba.

Rugalmasabbak legyenek az iskolai koordinátorok az önkénteseket foglalkoztatni szándékozó civil szervezetek befogadásban.

Iskolai szociális munka végzése fontos lenne (iskolába telepített szociális munkásokkal, megkereshetnék őket a gyerekek és pedagógusok az aktuális problémáikkal a gyorsabb segítségnyújtás érdekében).

Prevenációs programok szervezése, ill. beengedése az iskolákba, jelenleg nem tudnak 5 órát felszabadítani a feszített munkatempóra hivatkozással a programgazdák/oktatók számára (agresszivitás, szenvedélybetegségek).

Javaslatok:

- Járási szinten történjen kapcsolatfelvétel az iskolák fenntartóival és vezetőivel.

További esélynövelő javaslatok a járás kiemelt célcsoportjai szerint

Fogyatékkal élők számára:

- Érzékenyítő programok szervezése az iskolákba (látogatások 6-8 alkalommal, 3-4 fő alkalmanként), akik bemutatják saját magukat (kerekes székes, művégtagos, gyengén látók, vak, siket emberek), hogyan élnek (pécsi csoport jó gyakorlata).

- Hivatalokban legyen jeltolmács vagy legalább egy ügyintéző tudjon jelelni.
- Fogyatékkal élő személyek segítségének egyik megoldási lehetősége lehet a fogyatékosok nappali ellátását nyújtó intézmény. Ennek létrehozása csak pályázati források segítségével lehetséges.
- Az akadálymentesítés a járási központban megoldott, problémák az egyes településeken vannak, ahol az önkormányzatok középületei még nem mindenhol akadálymentesítettek, a közösségi közlekedés, járdák, parkok akadálymentesítése folyamatosan szükséges a közfoglalkoztatás keretein belül, illetve pályázati úton.

Hajléktalanok számára:

- Nincs utcai szociális munkás, de jelzések esetén segítséget kaphatnak, akár hivatalos ügyeik intézésében is. A hajléktalan szállón van lehetőség mosatásra, fürdésre, de nem mindenki él vele.

Gyermekek számára:

- Tanoda - és egyéb jó, bevált gyakorlat - megismertetése, megszervezése, fenntarthatóságának biztosítása.
- Iskolai állandó szociális munkás biztosítása.
- Biztos kezdet program (0-6 év között), gyerekházak folytatása egymásra épülve a tanodákkal. PI. Ringató programot eredetileg a hátrányos helyzetűek részére szervezte a Családsegítő Szolgálat, később vonzó lett más célcsoportok számára is (szükségletre irányuló tevékenység miatt).
- Preferált legyen az iskolák fogadókészsége a fogyatékkal élők részére, például kortársakkal való közös programok szervezése révén (kortárs segítők).
- Érzékenyítő programok ún. kezelhetetlen gyerekek, romák, fogyatékkal élők integrálásának elősegítésére. Ezek során célszerű lenne heterogén csoportokat kialakítani, mert a szegregáció során nincs, aki „felhúzza” a többieket (viszont így húzóerőt jelentenek egymásra).

Romák számára:

- Gazdálkodási, életvezetési felvilágosítások, képzések szervezése.
- Klubok szervezése gyerekneveléssel, életvitellel kapcsolatban.

Nők számára:

- A kisgyermekes anyák munkaerőpiacra való visszatérését segítheti, ha az önkormányzat hosszútávon biztosítja a gyermekek nappali ellátását.
- A nők társadalmi szerepvállalását segíti, hogy több helyi civil szervezet irányításában vállalnak szerepet a nők, ezáltal nagy befolyásuk van a közösség civil közösségi életének alakulására.
- A gyermekintézmények (bölcsőde, óvoda, iskola) nyitva tartása megfelelő legyen ahhoz, hogy az édesanyák munkát tudjanak vállalni.
- Családi bölcsőde, napközi működésének támogatása.

Az esélyteremtő kezdeményezések megvalósításába bevonható további együttműködő partnerek/szereplők lehetnek:

Helyi kábel TV:

- Felvilágosító, életvezetési tanácsadási, közösségépítő műsorainak fejlesztése.

Közlekedési társaságok, személyszállítással foglalkozó vállalkozók:

- Tömegközlekedés átszervezése, párhuzamosságok helyett kiegészítés (vonat - busz).
- Járatok megfelelő időben történő indítása, érkezése, alkalmazkodva munkavégzéshez, gyermekintézményekhez.

Ajánlások a kormányzat és a döntéshozók számára

A jó gyakorlatokat finanszírozza az állam.

A Tanoda ne EU-forrásfüggő legyen, hanem kormányzati feladat.

Integrációs projektek kiírásánál vegyék figyelembe, hogy hatékony integrálást a hosszú távú programokkal lehet elérni (min. 4-5 évre). A szakmailag megfelelő projektek túl hosszú előkészítési folyamatát nagyon rövid megvalósítási szakasz követi (lakásfelújítás, lakásvásárlás).

A választási körzetek kialakításánál nem vették figyelembe a gyakorlati szempontokat, megközelíthetőséget, utazási lehetőségeket, Komló elveszítette

emiatt a megye 2. legnagyobb városa szerepet, sérül az érintettek esélyegyenlősége.

Tekintsék "értékteremtő közmunkának" az idősekről való gondoskodást. A közmunka programok kiírásánál lehetővé kellene tenni, hogy az idősök ellátórendszerében szakképzetteket, vagy érettségivel rendelkezőket is foglalkoztatni lehessen (a "Segítő kezek" programhoz hasonlóan).

6.4. Járási Esélyteremtő Programterv stratégiájának prioritásai

A JEP stratégiájának és az abban foglalt prioritások időtáv (rövid, közép és hosszú távú) szerinti ütemezése és megvalósítása a létrehozandó JEP Fórum feladata.

Fő prioritások:

- ✓ Szervezett, összehangolt kommunikáció adott területen a hivatal, az intézmények, a civil szervezetek közreműködésével.
- ✓ Szervezetek közötti információáramlás fejlesztése és a kapcsolattartás segítése levelezőlista létrehozásával: a civil szervezetek, és az önkormányzatok közötti kommunikációs nehézségek áthidalására egy levelezőlista létrehozása javasolt. Célszerű lehet a járási esélyteremtő program létrehozásában résztvevő szervezetek számára egy külön levelezőlista létrehozása is.
- ✓ Emellett olyan tájékoztató kiadványokat is érdemes elkészíteni, amelyből hasznos információkat, elérhetőségeket ismerhetnek meg a résztvevők: ilyen pl. a "Szociális Szolgáltatások a Komlói Kistérség területén" c. kiadvány.
- ✓ A gyermekintézmények (bölcsőde, óvoda, iskola) nyitva tartása megfelelő legyen ahhoz, hogy az édesanyák munkát tudjanak vállalni.
- ✓ Családi bölcsőde, napközi működésének támogatása.
- ✓ Közösségi szociális terek kialakítása fiatalok szórakoztatására, szabadidő tartalmas eltöltésére.
- ✓ Tanoda program kiterjesztése: A gyermekeknél tapasztalható szocializációs problémák kezelésében a Tanoda program kiterjesztése, illetve a hátrányos helyzetű gyermekek számára szervezett klubok jelenthetnek megoldást.
- ✓ Szociális hátrányok leküzdésére rendszeres programok családsegítői közreműködéssel: Gazdasszony program (gyerekeknek, felnőtteknek).
- ✓ Mozgó könyvtáras szolgáltatások (fejlesztő gyermekkönyvek).

- ✓ Lecsúszók és külterületen élők esélynövelése miatt segítség adása: közlekedési eszközök támogatásával, jármű beszerzéssel és fenntartással, szociális munkásoknak közös használatú jármű krízishelyzetekre (pl. robogó). Az ellátás több érintetthez és gyakrabban jutna el.
- ✓ Útépítés, járdaépítés a kiskertes övezetekben élőknek (beteg szállítása, postai kézbesítés „postán maradó” szolgáltatás helyett).
- ✓ Egészségügyi szűrések: A szűrések alul látogatottságával kapcsolatosan megoldás lehet, ha ezeket a szűrővizsgálatokat más, közösségi programokba integrálják.
- ✓ Iskolai szociális munka megszervezése: A csellengés visszaszorításában jó gyakorlat lehet az iskolai szociális munka, illetve a problémák iskolában történő kezelése. Emellett a jelzőrendszer hatékonyságát lenne érdemes javítani a család, az egyház, a fenntartó és az önkormányzat még aktívabb részvételével, valamint azáltal, hogy a lakosságot tájékoztatják a jelzőrendszer céljáról, működéséről.
- ✓ Pszichiátriai betegek ellátása: A pszichiátriai betegek, demens betegek, és szenvedélybetegek ellátásának hiányára elsősorban pályázati úton lehetne intézményes szinten megoldást találni, emellett a családtagok felkészítése is segíthet. A pszichiátriai betegek esetében konkrét megoldási javaslat lehet a pécsi szolgáltatás kiterjesztése Komlóra.
- ✓ Időskori demencia kezelése: A demenciával küzdő idősök alapellátásában érdemes lenne egy, a hospice szolgálathoz hasonló 24 órás ellátó rendszert kialakítani.
- ✓ Bűnmegelőzés: Az időskorúak sérelmére elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatban a tájékoztató jellegű és preventív előadások szervezése lehet hatékony megoldás. Jó gyakorlat, hogy a helyben működő "Segítő kezek" program is együttműködik a rendőrséggel, emellett az idősök klubjában is bemutatják a tagokkal megtörtént eseteket.
- ✓ Idősök bevonása a közösségi munkába: Az idős lakosság elszigetelődésének megakadályozásában hasznos lehet kirándulások szervezése, fellépések látogatása, valamint olyan programok szervezése, ami generációkat köt össze. Ilyen a "Dédiszitter", amikor nagymamák dédszülő korú embereket

látogatnak meg. Az idősebbeket az önkéntes tevékenységekbe is be lehet vonni, akár beszélgetőtársként, akár felolvasóként.

- ✓ Civil szervezetek együttműködése: Mivel a klubok elzárkóznak egymástól, a kapcsolatokat erősítheti, és a tagok aktivitását is elősegítheti közös pályázati lehetőségek felkutatása, közös projektek szervezése. Maga a pályázatírás, és az elszámolás is olyan feladat, amiben az együttműködés jelentős előnyt biztosít.

6.5. Megvalósítás és legitimáció

Biztosítani kell, hogy a járás minden lakója, a települések önkormányzati intézményei és azok munkatársai, valamint az érintett szakmai és társadalmi partnerek számára elérhető legyen a Járási Esélyteremtő Programterv.

A nyilvánosság biztosítása érdekében folyamatosan tájékoztatni szükséges a program megvalósításában elért eredményekről a települések döntéshozóit, tisztségviselőit, az intézményeket és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőit.

Javasoljuk egy „JEP Fórum” létrehozását, amelynek tagjait a járásszékhely önkormányzatával együttműködési megállapodást kötő települési önkormányzatok képviselő testületei jelölik ki. A fórum vezetőjét – mivel a JEP végrehajtásának felelőssége a járásszékhely polgármestere – a járásszékhely képviselő testülete jelöli ki. Célszerű a fórum üléseire, rendezvényeire az esélyegyenlőség kérdésével foglalkozó egyházak és civil szervezetek képviselőit is bevonni.

A JEP Fórum minimum fél évente ülésezik, ahol áttekintik az előző időszakot, illetve meghatározzák a következő fél-egy év feladatait, munkatervét. Tevékenységük eredményeit nyilvánosságra kell hozni a személyes adatok védelmének biztosítása mellett. A nyilvánosság biztosítása az önkormányzatok feladata a helyben szokásos tájékoztatási módoknak megfelelően.

A JEP Fórum feladata, hogy felhívja az eredményekre a figyelmet a települési önkormányzatok és intézményeinek különböző rendezvényein, beépítse azt kiadványaiba, a tolerancia, a befogadás, a hátrányos helyzetűek támogatásának fontosságát igyekezzen megértetni a lakossággal, a támogató szakmai és társadalmi környezet kialakítása érdekében.

Az esélyegyenlőséggel összefüggő feladatok elvégzéséért az alábbi személyek és csoportok felelősek:

A JEP Fórum vezetőjének és tagjainak feladata és felelőssége:

- a JEP megvalósításának koordinálása, az érintett felek tevékenységének összehangolása, instruálása.
- a JEP végrehajtásának nyomon követése,
- az esélyegyenlőség sérülésére vonatkozó esetleges panaszok kivizsgálása az érintett önkormányzatok helyi esélyegyenlőségi programját felügyelő HEP Fórum vezetőjével közösen.

A járási önkormányzat tisztségviselői és intézmények vezetői:

- felelősek azért, hogy ismerjék az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítsák a diszkriminációmentes intézményi szolgáltatásokat, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjanak minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteiket bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyenek.

A járási esélyteremtő programtervet 5 évre kell tervezni. Időarányos megvalósulását, illetve a helyzetelemzésben feltártak esetleges megváltozását az 5 éves ciklus elteltével át kell tekinteni, és a járási esélyegyenlőségi programot felül kell vizsgálni.

A JEP Fórum saját hatáskörben dönthet a vonatkozó jogszabályok figyelembe vételével az esedékes felülvizsgálat idejéről. Amennyiben kiderül, hogy a JEP-tervben vállalt célokat nem sikerül teljesíteni, a JEP Fórum jelentést kér a beavatkozási terület felelősétől, a teljesülése elmaradásának okairól, és a beavatkozási tevékenységek korrekciójára vonatkozó intézkedési tervjavaslatáról.

A JEP Fórum a beszámolót a következő ülésén megtárgyalja és javaslatot tesz a járásszékhely önkormányzat képviselő-testületének a szükséges intézkedésekre.

Az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben az JEP végrehajtásáért felelős személy megteszi a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményez, és intézkedik a jogsértés következményeinek elhárításáról.

Az JEP-et mindenképpen módosítani szükséges, ha megállapításaiban lényeges változás következik be, illetve amennyiben a tervezett beavatkozások nem elegendő módon járulnak hozzá a kitűzött célok megvalósításához.

A Komlói Járás Esélyteremtő Programtervének társadalmi és szakmai vitája megtörtént.

Az észrevételek beépültek a JEP megvalósítandó feladataiba.

Ezt követően a járás településeinek képviselő-testületei a Járási Esélyteremtő Programtervet megvitatták és elfogadták.

A települési önkormányzatok jóváhagyása a melléklet részét képezi.

Mellékletek

1. melléklet: Kapcsolódó EU és nemzeti stratégiák

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben foglalt esélyegyenlőségi programok kapcsolódnak a következőkben felsorolt, EU és nemzeti szintű stratégiákhoz, ágazati politikákhoz:

Az EU 2020 stratégia¹

Az Európa 2020 az Európai Unió 10 évre szóló növekedési stratégiája, a 2000-ben megkezdett Lisszaboni Stratégia folytatása, annak tapasztalatait beépítő új, közösségi gazdaságpolitikai célrendszer és ahhoz tartozó intézkedésterv. Célja nem csupán a válság leküzdése, a stratégia az uniós növekedési modell hiányosságait hivatott megszüntetni, és az intelligensebb, fenntarthatóbb és befogadóbb növekedés feltételeit kívánja megteremteni. Az esélyegyenlőség szempontjából releváns célkitűzések, melyeket 2020-ra az EU egészének teljesítenie kell, két területen is megjelenik. Az oktatásban a lemorzsolódási arányt 10% alá kell csökkenteni. A szegénység/társadalmi kirekesztés ellen ható intézkedések sora pedig azt célozza, hogy legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent.

Nemzeti Reform Program²

Az Európa 2020 stratégia megvalósításának legfontosabb eszközét tagállami szinten a nemzeti reformprogramok jelentik, melyeket a tagállamoknak minden év áprilisában, a stabilitási/konvergencia programokkal együtt kell elkészíteniük. A nemzeti reformprogramok rögzítik az uniós kiemelt célok alapján megfogalmazott nemzeti célokat, továbbá ismertetik, hogyan kívánják a kormányok a célokat teljesíteni, illetve a növekedést hátráltató akadályokat leküzdeni. A dokumentumok

¹ A Bizottság közleménye a Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, az Európai Központi Banknak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a Régiók Bizottságának és az Európai Beruházási Banknak – Intézkedések a stabilitás, a növekedés és a munkahelyteremtés érdekében, Brüsszel, 2012. május 30.

² Európai Bizottság, Európa 2020 http://ec.europa.eu/europe2020/documents/related-document-type/index_hu.htm

azt is meghatározzák, hogy kik, mikor, milyen intézkedéseket hoznak majd, s hogy ennek milyen költségvetési vonzatai lesznek. A Nemzeti Reform Program az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzete javításának szempontjából közvetlen jelentőséggel bíró célkitűzéseket és intézkedéseket tett.

Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia³

A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (NTFS) az Európai Bizottság által 2011-ben jóváhagyott „A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig” című dokumentumban foglaltakhoz illeszkedik. Az NTFS a szegénység elleni fellépés érdekében megfogalmazott felzárkózáspolitikát helyezi középpontba, emellett hangsúlyos célja a roma közösségek kirekesztése ellen ható folyamatok megelőzése, felszámolása. A stratégia célja, hogy a szegénység szempontjából meghatározó problématerületek – gyermekszegénység, romák helyzete, hátrányos helyzetű térségek – hosszú távú elképzeléseinek integrálását, kiegészítését, egységes célrendszerben történő kezelését kívánja előmozdítani, figyelemmel a többi, a társadalmi felzárkózás szempontjából releváns stratégiára, így a gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatáspolitikára, a vidékfejlesztésre, az egészségügyi, szociálpolitikai, közigazgatási elképzelésekre.

„Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia⁴

A Legyen Jobb a Gyerekeknek Nemzeti Stratégia szükségességét elsősorban az indokolta, hogy csökkentse a gyermekek és családjaik nélkülözését, javítsa a gyermekek fejlődési esélyeit. A törvény minden gyerekre kiterjed, de értelemszerűen azoknak a gyerekeknek kell prioritást kapniuk, akiknek érdekei a legjobban sérülnek, akiknél a nélkülözések a legjobban korlátozzák fejlődésüket. A Nemzeti Stratégia másik fontos indoka a szegénységi ciklus megszakításának szükségessége, a gyermekek és a társadalom közös távlati érdeke.

Roma Integráció Évtizede Program⁵

³ Nemzeti Társadalmi és Felzárkózási Stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák (2011-2020.) Budapest, 2011. november <http://romagov.kormany.hu/nemzeti-tarsadalmi-felzarkozasi-strategia>

⁴ 47/2007. (V. 31.) OGY határozat a „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégiáról, 2007-2032.; www.biztoskezdet.hu

Az Országgyűlés 2007. június 25-én fogadta el a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervéről szóló 68/2007. (VI. 28.) OGY határozatot, amely a Kormány feladatául tűzi, hogy a Stratégiai Terv végrehajtására készítsen rövid távú, kétéves időszakokra szóló intézkedési terveket. A Stratégiai Terv négy prioritási területen (oktatás, foglalkoztatás, lakhatás és egészségügy), az egyenlő bánásmód érvényesítésével kapcsolatban, továbbá a kultúra, a média és a sport területén határoz meg átfogó célokat, a célokhoz kapcsolódó konkrét feladatokat, az ezekhez rendelt mutatókat, továbbá a feladatok eléréséhez szükséges intézkedéseket. A nemek közötti esélyegyenlőség megteremtését a négy prioritási területen megfogalmazottakhoz kapcsolódó feladatokon és intézkedéseken keresztül kívánja megvalósítani.

Nemzeti Ifjúsági Stratégia

Az Országgyűlés 2009-ben fogadta a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról készült dokumentumot (88/2009. (X. 29.) OGY határozat). A Stratégia az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos állami felelősség összefoglalása a 2009-2024 időszakra vonatkozóan. Részletezi az ifjúságpolitika hosszú távú társadalmi céljait, megvalósításukhoz az egyes területeken a horizontális és specifikus célokat, valamint ezekhez kapcsolódó részcélokat határoz meg. A Stratégia megvalósítása kétéves cselekvési tervek mentén történik, a 2012-2013. évi cselekvési tervről az 1590/2012. (XII. 27.) Korm. határozat rendelkezik.

⁵ A Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervéről szóló 68/2007. (VI. 28.) OGY határozat; Szociális és Munkaügyi Minisztérium, 2008.

Felhasznált irodalom

Allport, G.(1999): Az előítélet. Osiris Könyvkiadó, Budapest

Atkinson, R. L.; Atkinson, R. C.; Smith, E. E.; Bem, D.J.; Nolen-Hoeksema, S. (1995):
Pszichológia. Osiris Könyvkiadó, Budapest

Bodrogi B. (2011): A diszkrimináció elleni küzdelem módszerei. Magyar Helsinki
Bizottság, Budapest

EBH (2014): Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló
2003. ÉVI CXXV. Törvény alkalmazása Egyenlő Bánásmód Hatóság
(tananyag)

Garaj Erika (2015): A közfeladatokat ellátó szervezetek projektmenedzsmentje. In:
Közpénzügyi gazdálkodás és menedzsment (tankönyv) Munkaanyag, MNB,
Budapest (előkészületben)

Globális nevelés a középiskolában (2011): Az esélyegyenlőség és a társadalmi
különbségek témájának feldolgozása. Módszertani segédanyag pedagógusoknak

KSH (2013): Magyarország járásai

Sándor Judit (2009): Esélyegyenlőségről általában, esélyegyenlőségi prioritások
(tanulmány)

Honlapok:

<http://hep.tkki.hu>

<http://egyenlobanasmod.hu/>

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_14_A_diszkriminacio_mere_rese_Valogatta_es_szerk_Sik_Endre_es_Simonovits_Bori/ch03s02.html#id524336